

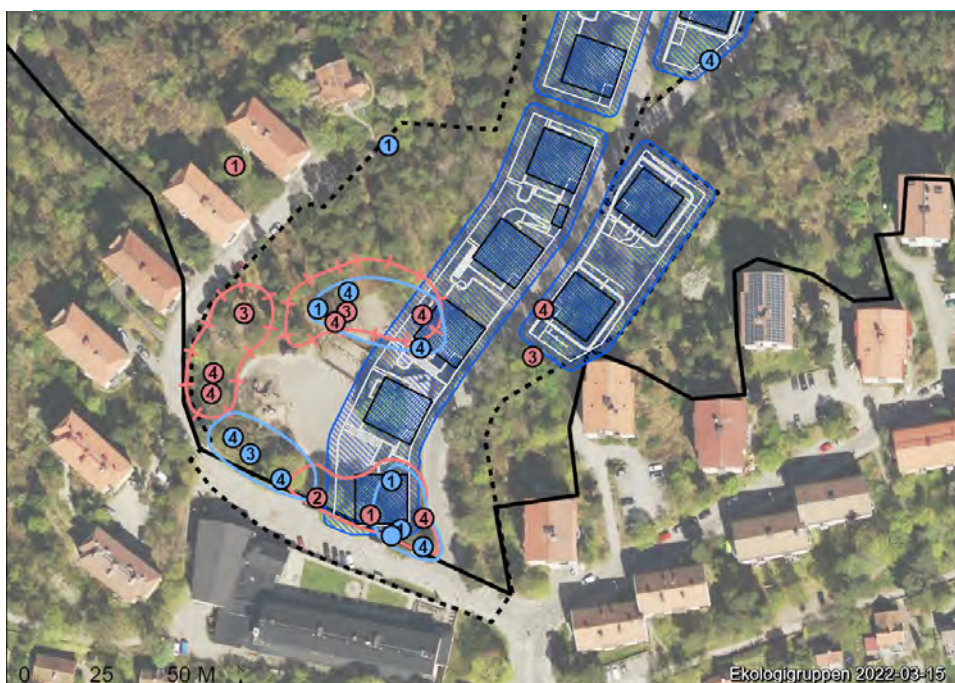
**Stockholms
stad**

Klubbacken detaljplan

2022

Slutversion

2022-03-26

Artskyddsutredning för fågel Klubbacken

Uppdragsnr: 3183014433, dnr: 2020-09513	Artskyddsutredning för fågel Klubbacken Rapport 2022
Daterad: Slutversion 2022-03-26	
Reviderad: Synpunkter från Exploateringskontoret infört	
Handläggare: Sara Ellert Ezeldin	

RAPPORT

Artskyddsutredning för fågel inom detaljplan Klubbacken

Utredning av påverkan på fågelarter och behov av åtgärder med avseende på artskyddsförordningens bestämmelser

Konsult/kontakt

Ekologigruppen
Åsögatan 121
11624 Stockholm
0852520100
www.ekologigruppen.se
eko@ekologigruppen.se

**: EKOLOGI
GRUPPEN**

Medverkande konsulter
Anders Haglund (uppdragansvarig)
Fingal Gyllang, Adrian Baggström
Intern kvalitetsgranskning: Anders Haglund och Fingal Gyllang
2022-02-15
Foton, kartor och illustrationer Adrian Baggström och Magnus
Nilsson Ekologigruppen, om inget annat anges.

Stockholms stads projektgrupp:

Exploateringskontoret:
Beställare/kontaktperson: Sara Ellert Ezeldin

**Stockholms
stad**

Innehåll

Sammanfattning	4
Bakgrund och syfte	5
Inledning	5
Avgränsning	6
Kunskapsunderlag	7
Osäkerhet i bedömningen	7
Lagstiftning för fåglar	8
Artskyddsförordningen	8
Kontinuerlig ekologisk funktion	11
Påverkan på arterna under byggtiden	12
Process vid artskyddsutredningar	12
Fågelarter inom detaljplaneområdet	14
Påverkan och åtgärder	17
Beskrivning av detaljplanens påverkan	17
Påverkan på fåglar	17
Åtgärder för kontinuerlig ekologisk funktion	19
Detaljerad beskrivning av arter där påverkan riskeras	22
Rödlistade arter och naturvårdsrelevanta arter	23
Övriga fågelarter	37
Förslag till vidare utredning	39
Referenser	40

Bilaga 1. Naturvårdsarter som inte bedöms påverkas

Bilaga 2. Karta över fynd av rödlistade arter och naturvårdsrelevanta arter under inventeringen 2021

Bilaga 3. Metodik för bedömning av häckning

Bilaga 4. Skadelindringshierarkin

Sammanfattning

Ekologigruppen har på uppdrag av Exploateringskontoret, Stockholm stad, tagit fram en artskyddsutredning för fåglar i detaljplaneområde Klubbbacken. Målet med utredningen har varit att beskriva detaljplanens påverkan på fåglar och ge förslag till åtgärder för ekologisk kontinuitet så att planen inte strider mot artskyddsförordningen. Ytterligare mål är att visa hur skyddade arter fåglar beaktas i planering och genomförande av detaljplanen, samt att undvika negativ påverkan på fåglar. Artskyddsutredningen bygger till stor del data hämtad från den naturvärdesinventering och fågelinventering som genomfördes under 2021, men data har också hämtats från databasen Artportalen.

I detaljplaneområdet finns 29 fågelarter noterade under häcktid och under omständigheter som kan tyda på häckning. Elva av dessa utgörs av rödlistade arter eller naturvårdsrelevanta arter som kräver särskilda hänsyn och skyddsåtgärder vid planering. 18 av fågelarterna i området utgörs av i kommunen vanligt förekommande fågelarter. De rödlistade och naturvårdsrelevanta arter som har påträffats under omständigheter som tyder på häckning i planområdet och som bedöms kunna påverkas av planen var: björktrast (NT- nära hotad), grönfink (EN-akut hotad), stare (VU- sårbar), svartvit flugsnappare (NT), ärtsångare (NT), stenknäck (ej rödlistad), mindre hackspett (NT), gröngöling (tidigare rödlistad 2015) och spillkråka, (NT och listad i fågeldirektivet). Mindre hackspett och spillkråka har inte observerats under den fågelinventeringen 2021, men fynd finns i Artportalen i absolut närhet av planområdet. Av försiktighetsprincipen så bedöms dessa arter ändå kunna ha fortplantningsområde i detaljplaneområdet åtminstone vissa år och omfattas de av utredningen. Dessa arter har utretts särskilt noggrann i denna rapport med avseende på påverkan och behov av åtgärder. Flera av de berörda arterna bedöms inte utgöra några stora projektrisker, då de utgörs av i staden vanligt förekommande arter, för vilka ganska enkla och lätt genomförbara åtgärder för ekologisk kontinuitet är möjliga. Bland arter i denna kategori märks grönfink, björktrast och stare. Vid analys av påverkan så är Ekologigruppens bedömning att planens påverkan på den skyddade arten spillkråka är så försumbar och att tvingande åtgärder därmed inte är nödvändiga för den. En mer ansenlig del av fortplantningsområdena ianspråkats för arterna gröngöling, stenknäck, ärtsångare, mindre hackspett och svartvit flugsnappare. För dessa arter bedöms det nödvändigt med tvingande åtgärder som innebär en kombination av nyskapande av bryn och skog, samt skötselåtgärder som ökar kvaliteten i befintlig naturmark. Åtgärderna för dessa arter är mer omfattande och ibland blir svåra att genomföra inom den begränsade yta som finns inom planområdet.

Förslag på åtgärder som bedöms som tvingande att genomföra i syfte att upprätthålla kontinuerlig ekologisk funktion sammanfattas enligt följande:

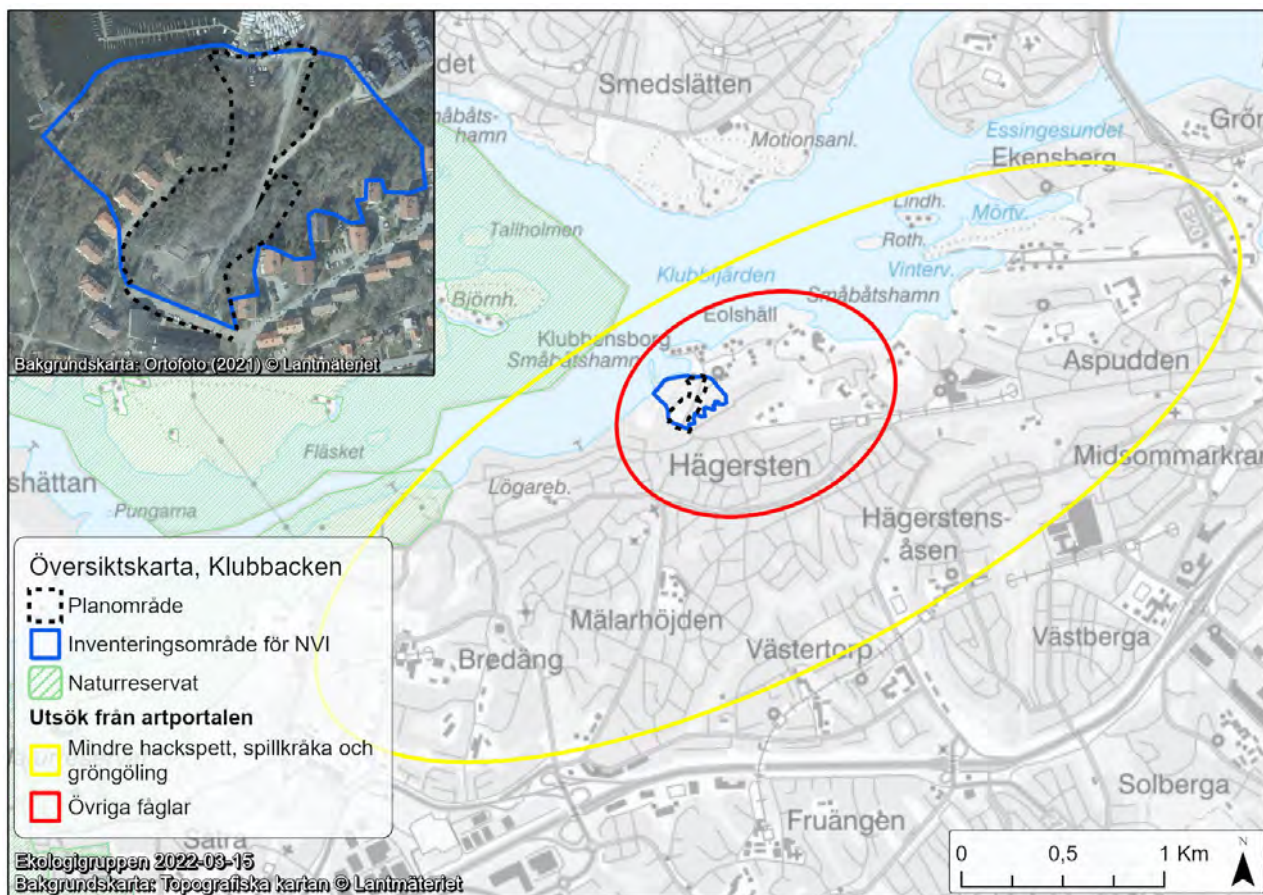
- Genomför avverkning, röjning och schaktning av markvegetation under icke häckningssäsong, 15 mars–31 juli
- Plantering av lövträd och nyetablering av lövskog i spridningszonen i norra delen av Klubbensborgsvägen
- Plantera och anlägg artrika skogsbryn
- Plantera nya träd och buskar på gårdsmark och intill gaturum
- Skapa död ved genom veteranisering
- Skapa gräsytor med hög biologisk mångfald
- Sköt skogsmiljöer med avseende på att gynna död ved och gamla träd
- Sköt skogsbryn så att biologisk mångfald gynnas
- Sätt upp minst 10 holkar anpassade för stare respektive svartvit flugsnappare

Om samtliga i utredningen föreslagna åtgärder genomförs är det Ekologigruppens bedömning att risken för att detaljplanerna ska strida mot bestämmelserna i artskyddsförordningen är liten. Då rättsläget i dagsläget är oklart genom att Naturvårdsverkets riktlinjer för tillämpning av Artskyddsförordningen och en EU som i mars 2021 delvis motsäger varandra. En viktig del i processen är därför ett 12:6-samråd med Länsstyrelsen. Denna utredning utgör ett viktigt underlag i detta samråd.

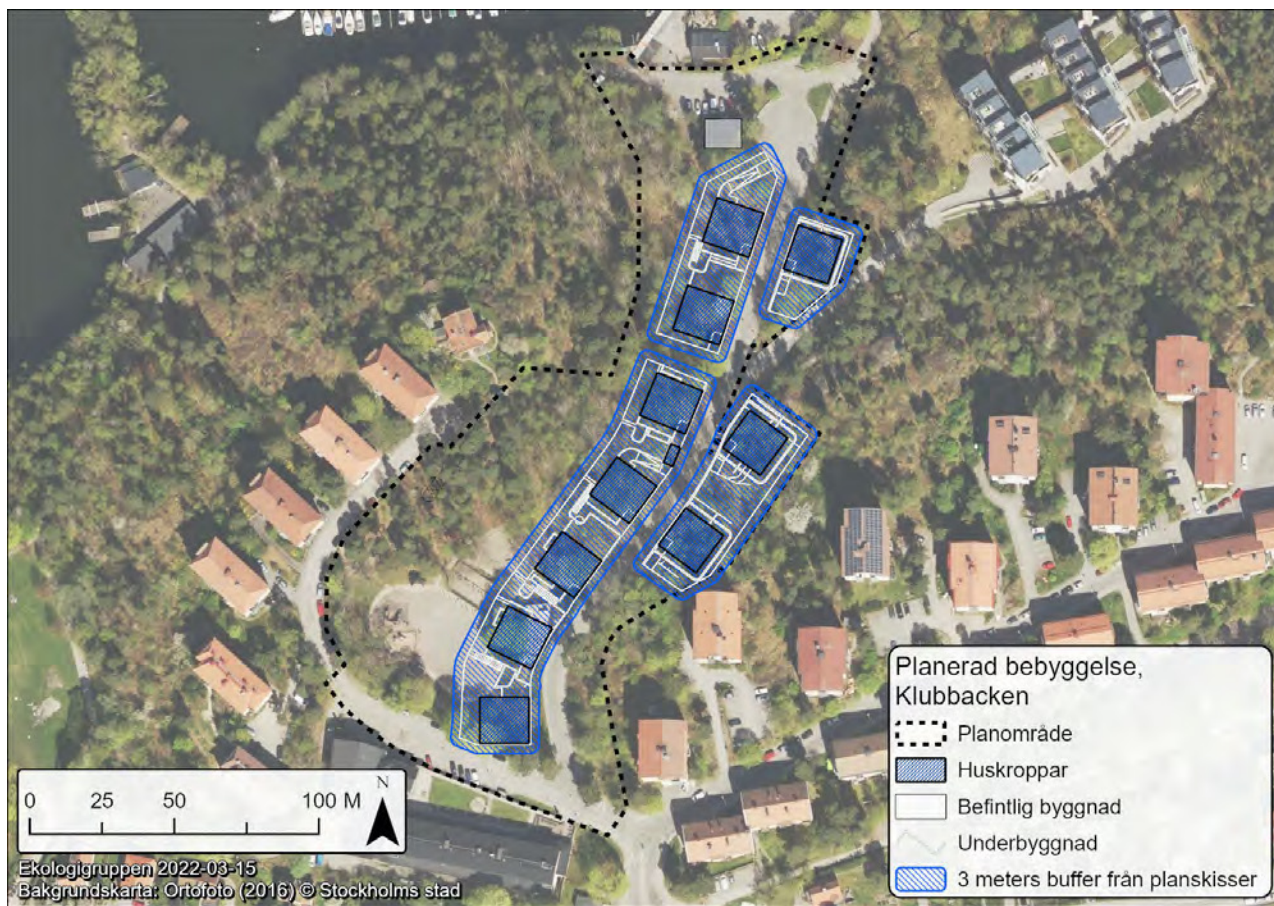
Bakgrund och syfte

Inledning

Ekologigruppen har på uppdrag av Exploateringskontoret, Stockholm stad, tagit fram en artskyddsutredning för fåglar i detaljplaneområde Klubbbacken (figur 1 och 2). Målet med utredningen har varit att beskriva detaljplanens påverkan på fåglar och ge förslag till åtgärder för ekologisk kontinuitet så att planen inte strider mot artskyddsförordningen. Ytterligare mål är att visa hur skyddade arter fåglar beaktas i planering och genomförande av detaljplanen, samt att undvika negativ påverkan på fåglar.

Figur 1. Översiktsskarta över planområdets läge och relation till kända naturvärden i omgivande landskap, samt område som fågelinventerats och område där fynd från Artportalen använts för fynd av de skyddade arterna mindre hackspett, spillkråka och grüngöling. Kända artfynd redovisas ej i kartan. Bakgrundskartan är Lantmäteriets topografiska webbkarta respektive ortofoto.

Figur 2. Detaljplaneområde och planerad bebyggelse i Klubbbacken. Med underbyggnad i figuren menas illustrationslinje för kvartersmark.

Avgränsning

Geografisk avgränsning

Utredningen omfattar påverkan på fåglar inom detaljplanen för Klubbbacken (Figur 2). I karta Figur 1 framgår detaljplaneområdets läge och gränser, samt i Figur 2 planerad bebyggelse inom detaljplanen.

Fågelinventeringen som utredningen bygger på genomfördes 2021 inom detaljplaneområdet och utmed Mälarstranden (Figur 1). För arterna mindre hackspett, spillkråka och gröngöling bygger uppgifter från databasen Artportalen i ett större område som redovisas i Figur 1. Inga nya fältbesök har genomförts inom ramen för uppdraget.

Fågelarter som omfattas

Alla fågelarter som bedömdes häcka inom detaljplaneområdet omfattas av utredningen. Särskilt noggranna utredningar har gjorts för de fågelarter som är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen, rödlistade arter, sådana arter som uppvisar en negativ trend, samt arter med en liten lokal population, som bedöms födosöka regelbundet inom detaljplaneområdet, då de i lagens mening i förekommande fall har sitt fortplantningsområde i området. För mer information hänvisas till avsnittet som behandlar lagstiftning av fåglar.

Kunskapsunderlag

Denna utredning bygger på kunskapsunderlag i form av den naturvärdesinventering (Figur 3) och fågelinventering som Ekologigruppen genomförde under våren 2021 (Ekologigruppen 2021), samt sök i databasen Artportalen med uttagsdatum 2022-02-10. I kartan (Figur 3) redovisas de identifierade naturvärdena (Ekologigruppen 2021) i förhållande bebyggelseplanen. I naturvärdesinventeringen ingick även en kartering av skyddsvärda träd inom infillområdena. Detta underlag kan användas till att precisera åtgärder knutna till skydd av träd. I samband med fågelinventeringen våren 2021 genomfördes totalt fyra fältbesök dagtid (inventeringsdatum 16/3, 8/4, 10/5, 20/5).

Figur 3. Kartan illustrerar naturvärdesobjektens läge och geografiska utbredning inom detaljplaneområdet samt den planerade bebyggelsen. Med underbyggnad i figuren menas illustrationslinje för kvartersmark.

Osäkerhet i bedömningen

Kunskapsunderlag

En fågelinventering, ett enskilt år, visar vilka fågelarter som utifrån observationerna kan bedömas häcka under det år då inventeringen genomfördes. Någon enstaka art som häckar vissa år i området, men inte andra år, kan därmed missas om man bara inventerar ett år. Detta medför en viss osäkerhet i bedömningen.

I samband med fågelinventeringen våren 2021 genomfördes totalt fyra fältbesök. Metodiken för revirkartering föreslår åtta till tolv besök (Naturvårdsverket 2012). Vid färre besök är risken stor att arter som hävdar revir tidigare på året, exempelvis hackspettar, missas. Det går dock att med kvalitet genomföra inventering med färre besök men det medför en större osäkerhet. 2021 var våren

ovanligt kall. Av denna anledning anlände många arter som i normala fall kommer runt första maj först några veckor in i denna månad. På grund av detta så blev många tropikflyttande arter bara noterade vid ett tillfälle och därmed kunde inte säkert konstateras om fåglarna höll permanent revir eller inte. Av försiktighetsprincipen utgår vi i denna utredning på grund av det relativt begränsade antalet inventeringstillfällen från att arter som svartvit flugsnappare och gröngöling hade revir i området, trots att de bara observerades vid ett tillfälle. Vidare antas med hänvisning till försiktighetsprincipen förutsatts att ärtsångare har fortplantningsområde i området trots att arten inte registrerades 2021. Detta motiverat av fynd finns i databasen Artportalen de flesta år innan 2021, samt den kalla och sena våren 2021. Av försiktighetsprincipen förutsätts också att mindre hackspett förekomma i området åtminstone vissa år få fynd finns registrerade i Artportalen ca 50 m från planområdet.

Nattbesök genomfördes inte. Den nattlevande fågelart som kan förväntas finnas i planområdet utgörs bara av kattuggla. Arten är inte särskilt krävande vad gäller fortplantningsområde och den förutsätts ha revir i planområdet. Att nattlevande arter inte inventeras bedöms därför inte påverka denna utredning.

Bedömning av påverkan

Det bedöms vara en stor osäkerhet i avgränsning av och därmed bedömning av storlek på den lokala populationen hos många arter. Den lokala populationen antas i denna utredning antingen schablonmässigt motsvara populationen i Uppland eller för långflyttande arter hela Sverige. Egentligen ska den lokala populationen utgå från att en population är isolerad genetiskt och/eller geografiskt. Då kunskap om detta som regel saknas så används som schablon Uppland för kortflyttande arter eller stannfåglar.

Lagstiftning för fåglar

Artskyddsförordningen

Regelverket kring artskydd regleras i Sverige genom artskyddsförordningen.

Artskyddsförordningen är en nationell lagstiftning som införlivar EU:s art- och habitatdirektiv, samt fågeldirektiv i svensk lagstiftning. 4 § och 7 § är implementeringar av de två EU-direktiven fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet. Alla svenska fåglar och fladdermöss och ett antal andra utpekade djurarter är fridlysta enligt 4 § och ett urval växtarter är fridlysta enligt 7 §. Den 6 §, den 8 § och den 9 § utgör nationella svenska fridlysningsbestämmelser. Undantagen från fridlysningsbestämmelserna regleras i 14–15 §§.

Artskyddsförordningen 4 §

Fridlysning

4 § I fråga om vilda fåglar och i fråga om sådana vilt levande djurarter som i bilaga 1 till denna förordning har markerats med N eller n är det förbjudet att

1. avsiktligt fånga eller döda djur,
2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder,
3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och
4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.

Förbudet gäller alla levnadsstadier hos djuren.

Första stycket gäller inte jakt efter fåglar och däggdjur. I fråga om sådan jakt finns bestämmelser med motsvarande innebörd i jaktlagen (1987:259) och jaktförordningen (1987:905).

Till artskyddsförordningen hör två olika listor med fridlysta arter; bilaga 1 och bilaga 2. Generellt gäller att det är förbjudet att avsiktligt samla in, skada eller döda de fridlysta arterna. Med avsiktligt menas att verksamhetsutövaren är medveten om att den tänkta åtgärden kan döda skada eller störa.

Fågeldirektivet (rådets direktiv 79/409/EEG) omfattar alla vilda fågelarter som förekommer naturligt inom EU och gäller för fåglar samt deras ägg, bon och fortplantningsområden. Syftet är att återskapa arternas populationer på en nivå "som svarar mot ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov". Det ska ske genom åtgärder riktade mot arterna och deras fortplantningsområden (Naturvårdsverket 2009).

För alla fåglar och de djur som listas i bilaga 1 är dessutom fortplantningsområden och viloplats skyddade och får inte förstöras. Förbudet mot att skada eller förstöra fortplantningsområden och viloplats gäller även för icke avsiktliga handlingar. Enligt EU:s vägledningsdokument avses med fortplantningsområde:

..ett område som behövs för parning och födsel. Begreppet täcker även omgivningen kring boet eller födelseplatsen, i de fall där avkomman är beroende av denna.... Fortplantningsområden som används regelbundet, flera gånger om året eller varje år, måste skyddas även de tider då de inte används.

För de arter som är listade i bilaga 1 är det inte möjligt att söka dispens om inte projektet är av allt överskuggande allmänintresse. Därför är det i de flesta fall nödvändigt att genomföra skyddsåtgärder för att undvika dispensprövning. Dispenskraven för arter i bilaga 2 är inte lika stränga.

Artskyddsförordningen.

- Alla fåglar, alla fladdermöss och många groddjur samt ett urval ovanliga arter har ett starkt skydd inom hela EU. Dessa är listade i artskyddsförordningens bilaga 1
- Ett urval arter med bedömt skyddsbehov i Sverige är listade i bilaga 2. Skyddet för dessa arter kan variera inom landet och är inte lika långtgående som för de arter som är listade i bilaga 1.
- För arter listade i bilaga 1 krävs att projektet/planen är av "allt överskuggande samhällsintresse" för att dispens överhuvudtaget ska kunna sökas, därför är det i de flesta fall alltid nödvändigt att genomföra skyddsåtgärder för att undvika dispensprövning

Naturvårdsverkets riktlinjer

Som stöd vid tillämpningen av artskyddsförordningen tog Naturvårdsverket fram en handbok (Naturvårdsverket 2009). Det har under åren även kommit ett antal vägledande domar från Mark- och miljööverdomstolen som belyst hur förbuden i artskyddsförordningen skall tillämpas.

I enlighet med Handbok för Artskyddsförordningen (Naturvårdsverket 2009) bör fågelarter som är:

- markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen (arter med särskilt skydd)
- rödlistade arter, (faktaruta)
- arter som uppvisar en negativ trend

prioriteras i skyddsarbetet och vid tillämpningen av förordningen.

Fåglar som omfattas av något av ovanstående kriterier benämns i detta dokument som *Naturvårdsrelevanta arter*. I begreppet införlivas även arter med liten population.

Naturvårdsverkets handbok är delvis föråldrad i och med en vägledande dom i EU-domstolen i mars 2021 (se rubrik nedan: Dom i EU-domstolen 2021).

Tidigare domstolspraxis i Sverige

Artskyddsförordningen ska, enligt prejudicerande domar, ses som en precisering av vad som kan följa av miljöbalkens allmänna hänsynsregler när det gäller skydd av arter. Det innebär att tillståndsmyndigheten har att bedöma hur skyddade arter påverkas av en planerad verksamhet.

I prejudikat från Miljööverdomstolen (Klinthagensdomen 2016) fanns tolkningen att vid verksamhet vars syfte inte är att döda eller skada, till exempel exploatering, är det inte enstaka individer som är skyddade utan att förbudet utlöses först om gynnsam bevarandestatus för en arts lokala population riskerar att påverkas negativt.

Dom i EU-domstolen 2021

Enligt en vägledande dom i EU-domstolen i mars 2021 är alla i EU naturligt förekommande arter skyddade, alltså inte bara de rödlistade- och arter i fågeldirektivets bilaga 1, samt sådana arter som uppvisar en negativ trend. Vi kallar dessa för *naturvårdsrelevanta* arter. I begreppet införlivar vi även begreppet arter med liten population. I domen fastslås att *samtliga* naturligt förekommande fågelarter är skyddade och eventuell påverkan på arterna ska utredas. EU-domen hänvisar till EU:s fågeldirektiv (faktaruta) och fastslår, till skillnad från den tidigare prejudicerande domen 2016 från Miljööverdomstolen, att skyddet ska gälla alla skyddade arter och oavsett syfte med åtgärden. Det innebär att inga fågelindivider får skadas eller dödas vid exempelvis en exploatering om verksamhetsutövaren förstår att så kommer bli fallet. Det är verksamhetsutövarens skyldighet att införskaffa den kunskapen. Enligt EU:s fågeldirektiv så gäller förbud mot störning så att det påverkar den lokala bevarandestatusen för arter. Det återspeglas dock inte i artskyddsförordningen, det är oklart hur tolkningen ska ske i en svensk kontext.

Aktuella domar

Rättsläget efter EU-domen är högst oklar särskilt när det gäller skydd av fortplantningsområde och viloplatser. En dom som fallit i miljööverdomstolen har gällt mindre hackspett, en rödlistad fågelart. I denna dom utlöstes förbud för en exploatering eftersom föreslagna skyddsåtgärder för att säkerställa fortplantningsområdet underkändes.

Enligt domar i Mark- och miljööverdomstolen, mål nr. M 3276–20 (från 2021-07-12) och mål nr. M 13636–19 (från 2021-09-29) har naturvårdsrelevanta arter behandlats, till exempel mindre hackspett (rödlistad) och gröngöling (tidigare rödlistad och med en liten population). Vanligt förekommande har ej tagits upp i dessa domar.

Ekologigruppens bedömning: hur behandlar vi olika arter?

Ekologigruppens bedömning är att utredningarna för samtliga arter ska göras för att bedöma huruvida en planerad verksamhets eventuella påverkan på om fågelindivider dödas eller skadas.

I enlighet med Naturvårdsverkets riktlinje och aktuella domar att fågelarter som är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen, rödlistade arter (se faktaruta), sådana arter som uppvisar en negativ trend, samt arter med en liten lokal population, d.v.s. särskilt naturvårdsrelevanta arter, bör behandlas med *särskilt* noggranna utredningar.

Det finns för dessa arter en förhöjd risk för att de störs så att populationen påverkas. Utredningen för dessa arter bedömer också eventuell påverkan på fortplantningsområden, till exempel fortplantningsområden eller viloplatser.

Fågelarter som behandlas med särskilt noggrann utredning

Rödlistan - rödlistekategorier

Den svenska rödlistan utarbetas av Artdatabanken. Rödlistan uppdateras vart femte år och den senaste rödlistan gavs ut 2020. Rödlistan i sig innebär inget skydd utan anger olika arters risk att dö ut från Sverige. Arterna listas i olika rödlistekategorier beroende på artens status. Det finns sex rödlistningskategorier: (RE) nationellt utdöd, (CR) akut hotad, (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) nära hotad, (DD) kunskapsbrist. Arter utan känd minskning eller negativ påverkan och med tillräckligt stor population klassas som livskraftiga (LC).

Fågelarter listade i bilaga 1 till artskyddsförordningen

Här listas arter som är särskilt skyddade i EU:s fågeldirektiv. För dessa arter måste respektive stat upprätta skyddade livsmiljöer.

Fågelarter med negativ trend

Detta är en mer allmän formulering i Naturvårdsverkets handledning. Arter med negativ trend täcks numera oftast i rödlistan.

Fågelarter med liten lokal population

Här innefattas arter som lokalt har en liten population men som inte är rödlistade då de är förhållandevis vanliga i ett nationellt perspektiv.

Arter som inte uppfyller någon av dessa ovan nämnda kriterier, det vill säga mer vanligt förekommande fågelarter, har vanligtvis så stora populationer att det vid normala exploateringsärenden inte behöver tas fram en särskild utredning art för art för att utreda påverkan på populationen. Åtgärder som genomförs i syfte att bibehålla kontinuerlig ekologisk funktion (faktaruta) för de arter som omfattas av Naturvårdsverkets riktlinjer som påverkas av en exploatering gynnar oftast även de mer vanligt förekommande fågelarterna. Den rådande trenden för fågelarter som häckar i Sverige är att de vanliga arterna blir allt vanligare, medan sällsynta och ovanliga arter blir mer alltmer ovanliga. Många av de vanliga arterna har anpassat sig till att leva nära människor och i människoskapade miljöer.

Kontinuerlig ekologisk funktion

Hittillsvarande juridisk praxis innebär att det inte är tillåtet att negativt påverka lokal population/bevarandestatus av fågelarter. Det innebär att den verksamhet som planeras inte får leda till att antalet par av dessa arter minskar. Om en sådan negativ påverkan kan förutses, behöver verksamma skyddsåtgärder genomföras så att kontinuerlig ekologisk funktion upprätthålls och antalet par därmed inte minskar. De åtgärder som kan vara aktuella är olika former av preventiva eller förbättrande åtgärder som är avsedda att begränsa eller helt motverka de negativa effekterna av en verksamhet eller åtgärd. Exempelvis kan en sådan åtgärd bestå av att skapa nya fortplantningsområden eller höja kvaliteten på eller i anslutning till en plats för vila eller fortplantning. Åtgärderna behöver i princip vara genomförda och verksamma innan exploateringsåtgärder som innebär negativ påverkan genomförs. Hur krav på kontinuerlig ekologisk funktion ska tolkas för "vanliga" arter finns i dagsläget inga prejudikat.

Kontinuerlig ekologisk funktion

Med ekologisk funktion menas de egenskaper som gör att ett område är betydelsefullt för en viss art för parning, födosökning, uppfödning och vila. Om en åtgärd kan förväntas påverka en fortplantnings- eller viloplatz negativt är det oftast möjligt att vidta åtgärder för att säkerställa att platsens kontinuerliga ekologiska funktion bibehålls.

Om platsen genom de förebyggande åtgärderna inte förlorar ekologisk funktionalitet innan, under eller efter en exploateringsåtgärd, och om området förblir minst lika stort och bibehåller samma kvalitet för den berörda arten, kan inte platsen anses ha drabbats av en försämrad funktion. En verksamhet kan då genomföras utan att artskyddsförordningens 4 § punkt 4 utlöser förbud.

Påverkan på arterna under byggtiden

Vid bedömningarna nedan av påverkan på de olika fågelarterna har vi värderat den påverkan som uppstår genom att bebyggelsen i detaljplaneområdet förändrar områdets natur så att det långsiktigt inte längre ger samma förutsättningar för fåglarnas födosök och häckning som innan exploateringen. Gällande praxis vid tillämpningen av artskyddsförordningen innebär att det är förbjudet att döda eller skada vuxna fåglar, ungar eller ägg av alla vilt förekommande fågelarter. Det innebär bland annat att avverkning, röjning och schaktning av växtlighet inte kan ske under fåglarnas häckningsperiod, från cirka 15 mars till 31 juli.

Under själva byggtiden innebär dock aktiviteterna i området en mycket påtaglig störning för fåglarna. Buller och ständig mänsklig närvaro innebär sannolikt att en stor del av paren av de prioriterade arterna inte kommer att häcka under den period som byggaktiviteterna pågår. Man kan dock förutsäga att de återkommer till området efter byggperioden, i den utsträckning området då erbjuder lämpliga miljöer för arterna. Vi uppfattar att denna tillfälliga störning är av liten betydelse för arternas lokala populationer på lite längre sikt och därmed inte riskerar att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen.

Process vid artskyddsutredningar

Ekologigruppens bedömning av de krav som ställs på processen för artskyddsutredningar är sammanfattningsvis att den innehåller behovet innehålla följande moment:

Säkerställ ett noggrant underlagsmaterial

Krav på ett heltäckande kunskapsunderlag har höjts i och med de senaste domarna vilket nästan alltid innefattar omfattande fågelinventeringar. Domar år 2021 indikerar att 8–10 inventeringstillfällen kan behövas utspridda under tidig vår till försommar. Då fågelinventeringen som genomfördes 2021 endast omfattade fyra besök så omfattar utredningen även observationer som finns registrerade i databasen Artportalen från åren 2000–2022. Vidare görs bedömningen att även en observation av en revirhävande fågel kan utgöra indikation för häckning om fortplantningsområden bedöms vara lämplig.

Inrikta arbetet på att undvika dispens

För de flesta projekt som påverkar fåglar är det inte möjligt att få dispens eftersom projektet måste vara av "allt överskuggande allmänintresse" för att man överhuvudtaget ska kunna söka dispens. Det leder till att man måste planera projektet/planen så att dispenskraven inte utlöses.

Bedöm påverkan på skyddade arter

För skyddade arter (bland annat alla fåglar) ska en påverkansbedömning göras. Det är förbjudet att döda, skada eller störa skyddade arter, för vissa arter, bland annat fåglar, är också fortplantningsområden skyddade. Bedömningen måste gälla både byggtid och drifttid.

Genomför åtgärder

Åtgärder krävs för att inte avsiktligt döda, skada eller störa individer av skyddade arter, det kan till exempel innebära att avverkningar och markberedningar som påverkar skyddade fåglar genomförs utanför häcktid. Åtgärder krävs om fortplantningsområden och viloplatser för framför allt sällsynta arter eller arter som har minskande populationer påverkas. Det kan bli fråga om att säkerställa skötsel av naturmark på annan plats och att *sådana åtgärder ska vara på plats och fungerande före projektet kommer i gång.*

Samråd med länsstyrelsen

Enligt Miljöbalken bör ett 12:6 samråd med länsstyrelsen hållas om planering och åtgärder är tillräckliga för att undvika att förbud utlöses. Vid tillståndsprocesser kan detta samordnas med tillståndsprövning. Vid planprocesser kan synpunkter erhållas vid planprövning. Observera att länsstyrelsen synpunkter vid 12:6 samråd inte är att betrakta som beslut och att ett länsstyrelsebeslut om dispens kan överklagas. Verksamhetsutövaren är alltid ansvarig för att artskyddsförordningen följs. Nedan följer en länk till en handbok rörande anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.
<https://www.naturvardsverket.se/om-oss/publikationer/6200/anmalan-for-samrad---handbok-20016/>

Fågelarter inom detaljplaneområdet

I detaljplaneområdet finns 29 fågelarter noterade under häcktid och under omständigheter som kan tyda på häckning. Elva av dessa utgörs av rödlistade arter eller naturvårdsarter som kräver särskild hänsyn och skyddsåtgärder vid planering och 18 utgörs av i kommunen vanligt förekommande fågelarter. Ytterligare 14 rödlistade arter eller naturvårdsarter och två i regionen vanliga fågelarter har noterats under häcktid strax intill planområdet. Totalt har alltså 36 arter noterats under omständigheter som kan tyda på häckning. Förekomsterna av arterna, jämte rödlistekategori och uppträdande i området redovisas i tabell 1 och tabell 2. En karta över revir av de naturvårdsrelevanta arter som påträffades under fågelinventeringen 2021 redovisas i bilaga 2.

De rödlistade arter som har påträffats under omständigheter som tyder på häckning i planområdet var björktrast (NT-nära hotad, tre par), duvhök (NT, området ingår i revir), gråkråka (NT, ett revir), grönfink (EN-starkt hotad, tre revir), stare (VU-sårbar, en trolig häckning), svartvit flugsnappare (NT, två revir) och ärtsångare (NT, fynd som kan tyda på häckning). För arterna mindre hackspett (NT) och spillkråka (NT) finns fynd i Artportalen som tydligt tyder på att planområdet ingår som en del av arternas fortplantningsområden.

De rödlistade arterna duvhök (NT-nära hotad) och tornseglare (EN) bedömdes inte häcka inom detaljplaneområdet men födosöker inom området. Detta gäller även för rovfågelsarten sparvhök.

En art, gröngöling, som tidigare var rödlistad och som har en liten lokal population, noterades under inventeringen 2021 och har enligt Artportalen i stort sett årligen fynd under häcktid i nära anslutning till planområdet.

Då den fågelinventering som genomfördes 2021 endast omfattade fyra besök, vilket medför en viss risk för att vissa fågelarter som har stora revir inte observerats, så har även fynd i databasen Artportalen inkluderats i denna sammanställning. Majoriteten av de fåglar som tagits med från Artportalen är noterade från en fågellokal; Hägerstenshamnen. Denna lokal ligger vid målarstranden men har en geografisk noggrannhet som gör att lokalen tangerar planområdesgränsen. Då publika fågellokaler i databasen saknas i planområdet är det dessutom troligt att observationer som egentligen härrör från planområdet registrerats på lokalen Hägerstenshamnen. Detta gör det svårt att placera veta exakt var fåglarna observerats.

Tabell 1. Tabellen visar rödlistade arter och naturvårdsarter av fågel som noterades i detaljplaneområdet under inventeringen 2021. I tabellen redovisas även fynd registrerade i Artportalen 2000–2021 som gjorts under häckningstid inom buffertzonen från planområdet. Observationer av sträckande eller förbiflygande fåglar är *inte* med i sammanställningen. De arter som med säkerhet är påträffade inom detaljplaneområdet är markerade med **fet stil**. Övriga arter är anträffade inom buffertzonen eller rapporter från Artportalen med osäkerhet vad gäller exakt position. Alla fågelarter omfattas av § 4 i artskyddsförordningen. Rödlistekategorier 2020: NT - nära hotad, VU - sårbar, EN - starkt hotad, LC - livskraftig ej rödlistad. FD = Fågeldirektivet. I kolumnen förekomst anges områdesnummer enligt figur 3 och datum från fågelinventeringen 2021 om inte annat anges.

Svenskt namn rödlistekategori	Antal par, ex	Aktivitet	Förekomst
Björktrast, NT	3 par	Konstaterad häckning, föda åt ungar	Objekt 1, 5, 7, i planområdet, 16/3, 8/4, 10/5, 20/5
Drillsnäppa, NT	1 ex	Möjlig häckning, obs i häcktid	Vid målarstranden i inventeringsområdet men utanför planområdet 10/5
Duvhök, NT	1–3 ex	Möjlig häckning, obs i häcktid	Objekt 2, vid bebyggelse Klubbensborgsvägen i planområdet Artportalen 17/6 2017. Två fynd vid målarstranden 2 respektive 3 ex ca 50 m V planområdet (Hägerstenshamnen) 20/3 och 24/3 2011.
Fisktärna, FD	–	Födosökande	Vid målarstranden i inventeringsområdet men utanför planområdet 10/5, 20/5
Fiskmåsa, NT	–	Födosökande	Vid målarstranden i inventeringsområdet men utanför planområdet 10/5, 20/5
Gråkråka, NT	1?	Trolig häckning, permanent revir	Objekt 1, 2, 3, i inventeringsområdet 16/3, 8/4, 10/5, 20/5
Gråtrut, VU	1 ex.	Häcker ej. 1 ex förbiflygande	Vid målarstranden i inventeringsområdet men utanför planområdet 20/5

Svenskt namn rödlistekategori	Antal par, ex	Aktivitet	Förekomst
Grönfink , EN	2–3 par	Trolig häckning, spel/sång	Objekt 1, 2, 5, 7, med observationsdatum 16/3, 8/4, 10/5, 20/5
Gröngöling , LC Rödl. 2015	1 ex	Möjlig häckning, spel/sång.	Objekt 8, i inventeringsområdet förbiflygande 16/3, och noterades även samma dag spelande vid Klubbensborg 100 m N om planområdet (Artportalen 2021). Vinterfynd finns i planområdet 20/1 2018. 7 fynd finns under häckningstid finns vid Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet Artportalen (1/4 2009, 9/7 2010, 20/3 2011, 29/2 2012, 31/3 2015, 3/4 2018, 26/4 2020 (Figur 6).
Gulsparrv, NT	1 ex	Möjlig häckning. Obs under häcktid lämplig biotop	Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet under häcktid Artportalen 21/6 2009 och 20/3 2011, samt Klubbensborgsvägen vintertid. Artportalen Vintertid 1/1 2017.
Gök LC	1	Möjlig häckning. spel/sång	I inventeringsområdet vid lokalen Hägerstenshamnen som geografiskt går in i planområdets västra del. Artportalen: 26/6 2020, samt Klubbensborg ca 100 m från planområdet 24/5 2020.
Hussvala VU	1 ex	Möjlig häckning. Obs under häcktid	Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet, Artportalen 6/6 2010
Härmsångare LC mindre allmän	1 ex	Möjlig häckning. Inga aktivitets-kriterier noterade men tolkas som Obs under häcktid lämplig biotop.	Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet, Artportalen 7/6 2003 och 26/6 2009.
Mindre hackspett	1 e	Möjlig häckning. Spel/sång	Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet, Artportalen 23/8 2009, 26/3 2011, 29/2 2012 (Figur 7).
Skrattmå, NT	2 ex	Födosökande	Vid målarstranden i inventeringsområdet men utanför planområdet 8/4, 20/5
Sparvhök , LC	1 ex	Möjlig häckning. Obs under häcktid lämplig biotop	I planområdet 16/3, objekt 5, samt Artportalen lokal Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet 20–24/3 2011 och 3/4 2018.
Spillkråka, NT, FD	1 ex	Möjlig häckning. Obs under häcktid lämplig biotop	Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet, Artportalen 24/3 2011 (Figur 8).
Stare , VU	1 par	Trolig häckning, par i lämplig häckbiotop och permanent re-vir	Objekt 2, 5, 7, i inventeringsområdet 8/4, 10/5, 20/5 Figur 9.
Stenknäck , LC Rödl 1995	1 par	Trolig häckning, par i lämplig häckbiotop	Objekt 2, 5, 7 med observationsdatum 16/3, 8/4, 10/5, 20/5 Figur 9.
Strandskata, NT	1 ex	Möjlig häckning, 1 ex förbiflygande under häckningstid	Vid målarstranden i inventeringsområdet men utanför planområdet 8/4, 20/5
Svartmes, LC	1 ex	Möjlig häckning, spel/sång	Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet, Artportalen 20/3 2011.
Svart rödstjärt, NT	1 honf	Rastande häckningstid (ej häckningskriterium)	Vid målarstranden i inventeringsområdet men utanför planområdet 27/7 2003.
Svartvit flugsnap-pare , NT	1 ex	Trolig häckning, permanent re-vir	Objekt 2, 8, i inventeringsområdet 10/5, 20/5 Figur 9.
Tornseglare , EN	1–50 ex	Obs i häcktid. Födosöker i luft-rummet.	Objekt 5, i inventeringsområdet 20/5 samt Artportalen Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet 26/6 2009, 2/7 2012.
Ärtsångare , NT	1 ex	Möjlig häckning, spel/sång	Objekt 2 till 5, i inventeringsområdet Artportalen 28/4 2019, samt 5 observationer i Artportalen lokal Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet 6/6 2010, 24/5 2011, 30/5 2012, 12/5 2015, 25/4 2018. Figur 11.

Tabell 2. Tabellen redovisar vanligt förekommande fågelarter noterade i planområdet vid inventeringen 2021, bedömning av häckstatus i planområdet, samt uppskattning av antalet par. De arter som med säkerhet är påträffade inom detaljplaneområdet är markerade med **fet stil**.

Svenskt namn	Aktivitet	Bedömd häckning	Antal par i inventeringsområdet	Datum
Blåmes	Permanent revir	Trolig häckning	7	16/3, 8/4, 10/5, 20/5
Bofink	Permanent revir	Trolig häckning	5	8/4, 10/5, 20/5
Gransångare	Spel/sång	Möjlig häckning, bedöms dock mest sannolikt vara tillfälligt revirhävande under flyttning	1	10/5
Gråsparv	Par i lämplig biotop	Trolig häckning, i södra delen av inventeringsområdet utanför planområdet.	2	8/4
Gärdsmyg	Spel/sång	Möjlig häckning. Mälaren strandkanten utanför planområdet.	1	16/3
Koltrast	Permanent revir	Trolig häckning	6	16/3, 10/5
Ladusvala	Obs i häcktid	Möjlig häckning, födosöker i planområdet men har sannolikt inte boplatz här	2	20/5
Lövsångare	Permanent revir	Trolig häckning	5	10/5, 20/5
Nötskrika	Permanent revir	Trolig häckning	2	16/3, 8/4, 10/5, 20/5
Nötväcka	Permanent revir	Trolig häckning	1	16/3, 8/4
Pilfink	Permanent revir	Trolig häckning	2	16/3, 8/4, 10/5
Ringduva	Permanent revir	Trolig häckning	4	8/4, 10/5, 20/5
Rödhake	Permanent revir	Trolig häckning	4	16/3, 8/4, 10/5, 20/5
Skata	Permanent revir	Trolig häckning	2	16/3, 8/4, 10/5
Större hackspett	Parning, ceremonier	Trolig häckning	4	16/3, 8/4, 10/5, 20/5
Svarthätta	Permanent revir	Trolig häckning	2	10/5, 20/5
Sädesärla	Permanent revir	Trolig häckning	2	10/5, 20/5
Talgoxe	Permanent revir	Trolig häckning	4	16/3, 8/4, 10/5, 20/5
Taltrast	Spel/sång	Möjlig häckning	1	8/4
Trädkrypare	Obs i häcktid	Möjlig häckning	1	16/3, samt i samband med trädinventering 16/1 2022.

Påverkan och åtgärder

Beskrivning av detaljplanens påverkan

I samband med bebyggelse av detaljplaneområdet kommer mark som idag utgörs av mestadels skogsklädd naturmark och mindre areal parkmark att ianspråktagas av byggnader i form av tio punkt-hus och garage. Byggnadernas planerade lägen inom dessa framgår av figur 2. Parkeringsplatser kommer att skapas i form av underbyggda garage. Vi förutsätter i denna utredning att träd som växer inom tre meter från planerad bebyggelse eller garage/område som schaktas, inte kommer att kunna sparas. Denna zon som kan ses som bebyggelsens fotavtryck redovisas som röd linje i figur 2. Ytterligare en påverkan utgörs av stig anläggs i området väster om bebyggelseområdet.

Bebyggelsens påverkan på värdefull natur och fågelhabitat

Bebyggelseförslaget berör ett talldominerat barrskogsområde som bedömts hysa höga värden i öster om Klubbensborgsvägen (objekt 2, Ekologigruppen 2021). Fotavtrycket som bebyggelsen har i detta område är ca 1 870 kvadratmeter. Denna yta utgör fortplantningsområde för några arter som trivs i barrskog. Huvuddelen av bebyggelsen förläggs till ett lövskogsdominerat skogsområde med påtagliga värden (objekt 5). Området har vuxit upp på tidigare mer öppen betesmark och fått växa fritt, vilket gör att det här finns en del döda och ihåliga träd som har värde för bland annat hackspettar. I söder finns ett äldre parkområde med bland annat äldre lönnar (objekt 7). Det är i detta område de tätaste populationerna av rödlistade fågelarter och naturvårdsarter förekommer. Slutligen planeras i nordost ett punkt-hus i ett barrskogsområde med påtagliga värden. Bebyggelsens fotavtryck i mark med påtagligt naturvärde är sammanlagt ca 6 300 kvadratmeter, varav huvuddelen utgörs av lövdominerad skog (ca 4 000 kvadratmeter).

För närmare beskrivning av påverkan på områden med värdefull natur hänvisas till naturvärdesinventeringen (Ekologigruppen 2021).

Påverkan på fåglar

Nedan görs först en bedömning av påverkan på fågelarter som bebyggelse enligt detaljplanen kan innebära. Därefter följer förslag på skyddsåtgärder som rekommenderas att genomföra i syfte att upprätthålla kontinuerlig ekologisk funktion. I kommande avsnitt följer en mer detaljerad redovisning som rör påverkan på de enskilda arterna, med detaljerad information om miljökrav och skyddsåtgärder.

Bedömningen av påverkan bygger till stor del på den fågelinventering som genomfördes 2021 (Ekologigruppen 2021). Av försiktighetsprincipen bedöms observationer av arter som finns registrerade i databasen Artportalen vid lokal Hägerstenshamnen, som att de kan tänkas vara hemmahörande i planområdet i de fall det finns lämpliga fortplantningsområden i planområdet. Genom detta fångas arter upp som inte höll revir i planområdet 2021 men som sannolikt gör det vissa år.

Fågelarter som bedöms påverkas av detaljplanen

Ekologigruppens bedömning är att bland rödlistade eller naturvårdsrelevanta fågelarter riskerar nio att påverkas av detaljplanen på grund av att hela eller delar av fortplantningsområden tas i anspråk och/eller att bevarandestatusen i den lokala populationen riskerar att påverkas negativt, såtillvida att inga skyddsåtgärder genomförs. Dessa listas i tabell 3 nedan. Arterna som bedöms riskera påverkan utgörs av de park- och skogsbrynslevande arterna björktrast (NT- nära hotad), grönfink (EN-akut hotad), stare (VU- sårbar), svartvit flugsnappare (NT), ärtsångare (NT), de lövskogslevande arterna stenknäck (ej rödlistad), mindre hackspett (NT) och grüngöling (tidigare rödlistad 2015), samt barrskogsarten spillkråka, (NT och listad i fågeldirektivet).

För dessa arter görs i denna utredning en mer noggrann analys av påverkan och utifrån graden av påverkan så föreslås nödvändiga skyddsåtgärder. Övriga förekommande arter bedöms inte påverkas

annat än under byggtiden då risk för oavsiktligt dödande och tillfällig störning finns. En mer detaljerad redovisning av påverkan och förslag till åtgärder redovisas nedan i avsnitt ”Detaljerad beskrivning av påverkan på arter”

Tabell 3. Tabellen redovisar vilka rödlistade arter och naturvårdsarter där det bedöms finnas en risk för påverkan på fortplantningsområde och eller lokal population i samband med detaljplanen om inte skyddsåtgärder genomförs. Det är de arter som listas i denna tabell som analyseras grundligt i denna utredning med avseende på påverkan och åtgärder.

Svenskt namn rödlistekategori	Antal par, ex	Bedömd häckning i planområdet	Förekomst	Påverkan på fortplantningsområde	Påverkan på lokal population
Björktrast, NT	3 par	Konstaterad häckning, föda åt ungar	Objekt 1, 5, 7, i planområdet, 16/3, 8/4, 10/5, 20/5	Ja	Nej
Grönfink, EN	2–3 par	Trolig häckning, permanent revir	Objekt 1, 2, 5, 7, med observationsdatum 16/3, 8/4, 10/5, 20/5	Ja	Ja
Gröngöling, LC Rödl. 2015	1 ex	Möjlig häckning, spel/sång.	Objekt 8, i inventeringsområdet förbiflygande 16/3, och noterades även samma dag spelande vid Klubbensborg 100 m N om planområdet (Artportalen 2021). Vinterfynd finns i planområdet 7/1 2021, 20/1 2018. 7 fynd finns under häckningstid finns vid Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet Artportalen (1/4 2009, 9/7 2010, 20/3 2011, 29/2 2012, 31/3 2015, 3/4 2018, 26/4 2020.	Ja	Viss risk
Mindre hackspett	1 ex	Möjlig häckning. Spel/sång	Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet, Artportalen 23/8 2009, 26/3 2011, 29/2 2012.	Ja	Viss risk
Spillkråka, NT, FD	1 ex	Möjlig häckning. Obs under häcktid lämplig biotop	Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet, Artportalen 24/3 2011.	Viss risk	Nej
Stare, VU	1 par	Trolig häckning, permanent revir	Objekt 2, 5, 7, i inventeringsområdet 8/4, 10/5, 20/5	Ja	Ja
Stenknäck, LC	1 par	Trolig häckning, permanent revir	Objekt 2, 5, 7 med observationsdatum 16/3, 8/4, 10/5, 20/5.	Ja	Nej
Svartvit flugsnappare, NT	1 ex	Trolig häckning permanent revir	Objekt 2, 8, i inventeringsområdet 10/5, 20/5	Ja	Ja
Ärtsångare, NT	1 ex	Möjlig häckning, spel/sång	Objekt 2 till 5, i inventeringsområdet Artportalen 28/4 2019, samt 5 observationer i Artportalen lokal Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet 6/6 2010, 24/5 2011, 30/5 2012, 12/5 2015, 25/4 2018.	Ja	Ja

Arter som inte bedöms påverkas

22 arter med förekomst i eller strax intill planområdet bedöms inte eller i så ringa grad att det kan anses försumbart påverkas av bebyggelse i detaljplaneområdet. Samtliga dessa arter redovisas i bilaga 1, liksom motiv för varför påverkan inte förväntas. Av dessa utgörs 11 av rödlistade fågelarter och 8 finns i kategorin övriga naturvårdsarter. För dessa arter krävs enligt lag inga särskilda åtgärder men det hindrar inte att vissa av de åtgärder som föreslås för arter som påverkas även gynnar vissa av dessa arter, samt att åtgärder ändå kan genomföras för att gynna arterna. Bland de arter som inte bedöms påverkas finns våtmarks- eller sjölevande arter som förekommer vid mälärstranden intill planområdet. Hit här också gråkråka (NT), duvhök (NT) och sparvhök som är arter med stora revir och som bara tillfälligt utnyttjar detaljplaneområdet som födosöksområde. Då arterna även kan födosöka i bebyggda områden och födotillgången eller störning av arterna inte förväntas påverkas nämnvärt så bedöms påverkan av bebyggelse i planområdet vara så liten att den är försumbar. Arter som ibland nyttjar luftrummet ovan planområdet för födosök som tornseglare (EN) och hussvala (VU) bedöms inte heller påverkas. För arter som inte bedöms påverkas föreslås inga åtgärder men de kan ändå i vissa fall påverkas positivt av åtgärder som genomförs för andra arter.

Åtgärder för kontinuerlig ekologisk funktion

Vi utgår i denna rapport från att åtgärder för ekologisk kontinuitet (tabell 4) behöver genomföras så att fullständig kompensation ska uppnås för de särskilt känsliga arter som bedöms påverkas. Detta för att undvika risk för att förbud för planen utlöses. De berör arterna är björktrast (NT), gröngöling (LC), grönfink (EN), mindre hackspett (NT), stare (VU), stenknäck (LC), svartvit flugsnappare (NT) och ärtsångare (NT). Vi förutsätter att de åtgärder som genomförs för dessa också medför att skada på övriga arter undviks eller minimeras. För arten spillkråka (NT, FD) bedöms påverkan vara så ringa att tvingande åtgärder inte är nödvändiga.

I tabell 4 redovisas de åtgärder som bedöms vara nödvändiga att genomföra i syfte att upprätthålla kontinuerlig ekologisk funktion och för att undvika att förbud enligt artskyddsförordningen utlöses. En mer detaljerad beskrivning av åtgärder för de arter som riskerar att påverkas redovisas i följande avsnitt ”Detaljerad beskrivning av arter där påverkan riskeras”.

Enligt artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt döda eller skada djur, samt samla in ägg, avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder, samt att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser. Nedan följer resonemang kring de olika förbuden och hur de hanteras för att minska risken för att förbud enligt artskyddsförordningen utlöses.

Förbud att avsiktligt döda och skada

Under förutsättning att avverkning och markberedning genomförs utanför häckningstid är bedömningen att förbud enligt artskyddsförordningen inte utlöses vad gäller förbuden mot att döda, skada och förstöra ägg. Denna åtgärd gäller för samtliga inom området häckande fågelarter. Häckningstiden för fågelarter förekommande i detaljplaneområdet och i dess omgivningar infaller mellan 15 mars och 15 augusti.

Förbud att avsiktligt störa djur

Under förutsättning att avverkning och markberedning genomförs utanför häckningstid är bedömningen att förbud enligt artskyddsförordningen inte utlöses vad gäller förbud mot att störa. Denna åtgärd gäller för samtliga inom området häckande fågelarter. Häckningstiden för fågelarter förekommande i detaljplaneområdet och i dess omgivningar infaller ungefär mellan 15 mars och 15 augusti. Under drifttiden av bostadsområdet är det Ekologigruppens bedömning att det inte krävs någon särskild hänsyn då fågelinventeringen 2021 inte visade på att det förekom några störningskänsliga arter inom inventeringsområdet.

Förbud mot att skada eller förstöra fortplantningsområden

Artskyddsförordningen medför förbud mot att skada eller förstöra fortplantningsområden och viloplatser för skyddade arter. Särskilda viloplatser för fåglar har inte identifierats i området, men det inte uteslutas att några av de hålträd som finns i området används som nattliga viloplatser för hackspettar eller andra hålträddlevande arter.

De arter som har sina fortplantningsområden inom de delar av detaljplaneområdet som bebyggs påverkas negativt av att detta. För att klara de krav som artskyddsförordningen ställer kan en verksamhetsutövare genomföra åtgärder som ökar kvaliteten för artens fortplantningsområde inom eller i närheten av området. Genom att genomföra sådana åtgärder är det möjligt för verksamhetsutövaren att undvika risk för att artskyddsförordningen utlöser ett förbud mot verksamheten. Ett villkor är dock att åtgärdernas positiva effekt blir minst lika stor som den negativa påverkan och att åtgärderna är genomförda och verksamma *innan* den negativa påverkan inleds.

Den miljö som etableras efter restaurering innebär för områden med höga eller påtagliga värden att skog omvandlas till parkliknande miljö. För flera av arterna som häckar eller troligen häckar inom detaljplaneområdet, till exempel björktrast och grönfink, gäller att de kan förekomma i parkmiljöer

och kan till och med kan gynnas av att skogspartierna blir mer parkartade. Andra arter som mindre hackspett kan förväntas missgynnas då området blir mer städad och död ved riskerar att försvinna.

För att kompensera för ianspråktaga fortplantningsområden bör kvalitetsförhöjande åtgärder genomföras. Kompenserande skyddsåtgärder bör där det går genomföras i planområdet. Om de av praktiska skäl inte kan genomföras i planområdet bör de utföras utanför denna. Det är önskvärt att åtgärderna genomförs så nära detaljplaneområdet som möjligt.

Tabell 4. Tabellen redovisar åtgärder som bedöms krävas för att förbud enligt artskyddsförordningen inte ska utlösas. Ett rött, fetmarkerat kryss visar att åtgärden är nödvändig (tvingande) att utföra. Ett svart kryss visar att åtgärden är gynnsam för arten. Ett svart minustecken visar att en åtgärd kan vara negativ för arten.

Åtgärd	Björkrast	Grönfink	Gröngöling	Mindre hackspett	Spillkråka	Stare	Stenknäck	Svartvit flugsnappare	Ärtsångare
Bibehåll grön spridningszon i norra delen av planområdet på minst 50 m ¹	X		X	X	X		X	X	X
Plantering av lövträd och nyetablering av lövskog i spridningszonen i norra delen av Klubbensborgsvägen ¹			X	X			X	X	X
Plantera och anlägg artrika skogsbryn	X	X	X	X			X	X	X
Plantera nya träd och buskar på gårdsmark och intill gaturum	X	X							X
Skapa död ved genom veteranisering			X	X	X	X			
Skapa gräsytor med hög biologisk mångfald	X	X	X			X			
Sköt skogsmiljöer med avseende på att gynna död ved och gamla träd			X	X	X	X		X	
Sköt skogsbryn så att biologisk mångfald gynnas	X	X	X	X		X	X	X	X
Röjning av smala stråk i den idag täta lövskogen ¹			X	–			X	X	X
Sätt upp minst 10 holkar anpassade för stare respektive svartvit flugsnappare						X		X	

Detaljerad beskrivning av åtgärder som bedöms som tvingande

Anläggning av ny naturmark och plantering av träd

Det kommer i många fall dröja lång tid innan restaurerande åtgärder i form av exempelvis trädplantering kommer att vara fungerande för fåglar. För att minska denna tid bör i första hand större/äldre träd väljas vid plantering. Restaurerande åtgärder i form av trädplantering uppfyller trots detta inte lagkraven på ekologisk kontinuitet och andra skyddsåtgärder måste av denna anledning genomföras i kombination med anläggning av ny grönska.

Skapa områden med ny lövskog. I samband med artskyddsutredning för fladdermöss bedömdes det att förlust av skogsbevuxen mark som utgör livsmiljö inte fullt ut kan kompenseras med kvalitetsförhöjande skötsel i kvarvarande naturmark. Plantering av ny lövskog i norra delen av planområdet inom områden som idag utgörs av grusmark, asfalterad yta eller gräsmark bedömdes därför som nödvändig. Åtgärden gynnar även många fågelarter och bedöms som nödvändig för arterna gröngöling, stenknäck, svartvit flugsnappare och ärtsångare som förlorar stor del av sitt fortplantningsområde. För att optimera för dessa arter bör trädslag som sälg, hägg, ek och lönn planteras i områden som nya skogsdungar eller som förstärkning i anslutning till befintliga skogsmiljöer. En målbild bör vara att ca 4 000 kvadratmeter lövskog etableras för att ersätta bebyggd lövdominerad naturmark. Åtgärden kan vara svår att få plats med i planområdet och det bör utredas var den kan genomföras i närområdet.

Återskapa och anlägg skogsbrynmiljöer. Utmed Klubbensborgsvägen tas relativt artrika brynmiljöer i anspråk (utmed objekt 5 och 6 Figur 3). Brynmiljöer är viktiga för bland annat grönfink, ärtsångare och gröngöling och ianspråktagande av dessa miljöer bör kompenseras av att nya bryn skapas. Förslag på åtgärder kan vara plantera lövträd som sälg, lönn, asp och björk i brynzoner,

¹ Åtgärd som bedöms vara nödvändig för fladdermöss (Ekologigruppen 2022)

samt att plantera blommande och bärande buskar. Bland sådana arter föreslå exempelvis rönn, körsbär och nyponrosor. Ett mål bör vara att återskapa den sträcka artrikare bryn som går förlorad vid bebyggelse det vill säga ca 230 meter. Åtgärden kan vara svår att få plats med i planområdet och det bör utredas var den kan genomföras i närområdet.

Plantera nya träd och buskar på gårdsmark och intill gaturum. Ett förslag är att anlägga en lövtradsallé utmed Klubbensborgsvägen. Möjligheter till plantering av buskar och små träd invid hus och på garagemark bör utredas. I många fall kommer skyddsvärda träd att behöva avverkas i samband med bebyggelse. Dessa träd ingår som viktiga strukturer i fortplantningsområden för flera arter som bedöms påverkas och även övriga vanliga arter (tabell 2). Eftersom de träd som avverkas till stor del utgörs av sälg, skogslönn och tall bör dessa arter återplanteras. I övrigt är det lämpligt att välja inhemska lövtradsarter som är viktiga för många fågelarter eller de insekter som de äter. Bland sådana märks i första hand ek, rönn, oxel och skogslönn.

Skapa nya öppna gräsmatteytor med hög biologisk mångfald. Örtrika gräsmattor hyser ofta mer mask och insekter vilket medför att flera fågelarter födosöker i dessa miljöer. Det är också viktigt att se till att det finns öppna gräsmarker där gröngöling, björktrast och stare kan söka föda även efter exploateringen. Ett alternativ till anläggning av artrik gräsmark kan vara att tillse att ytan av öppna gräsytor inte minskar totalt sett. Gräsmarkerna är idag begränsade till ytan och finns vid vändplanen i norra delen av planområdet och i parkområdet i söder. Åtgärden torde kunna rymmas i planområdet inom planerad parkmark och gårdsmiljöer.

Skötsel av naturmark

Inom planområdet sker idag mycket lite skötsel i objekt 1, 2, 5 och 6 (Figur 3). Detta är något som gynnar de flesta av de skogslevande arterna i och med att det ger upphov till flerskiktade och variationsrika skogar med förekomst av död ved. Parkmarken i söder (objekt 7) sköts som parkmark vilket gynnar arter som grönfink och björktrast. I objekt 3 sker närmas bostadshusen en viss siktröjning av träd och borttagning av död ved. Här har bostadsrättsföreningen ett skötselavtal.

För att föreslagna skyddsåtgärder ska fungera krävs i många fall återkommande skötsel av natur och naturmarken för att inte riskera att förbud utlöses för detaljplanen. Skötsel på gårds- och kvartersmark sköts av den kommande förvaltningen av de bostäder som byggs. Här åligger det byggaktörerna att visa att den skötsel som krävs genomförs på kvartersmarken. I många fall räcker det inte med skötsel av den yta som finns inom kvartersmark. Stadsdelsförvaltningen ansvarar för skötsel av allmänna parkytor och naturmark. Skötseln regleras i en plan som finns för hela stadsdelen. Det är viktigt att tillse att de behov som finns för artinriktad skötsel inom detaljplaneområdet förs in i skötselavtal eller på annat sätt säkerställa genomförandet av åtgärderna som bedöms krävas för att förbud från artskyddsförordningen inte ska riskera att utlösas. Exempel på artinriktad skötsel kan vara att låta döda stående träd få stå kvar etc. Skötselåtgärder som i många fall bedöms som tvingande (tabell 4) beskrivs i detalj nedan.

Skötsel av skog. Sköt naturmark som utgörs av skog inom detaljplaneområdet, så att naturvärden knutna till gamla träd gynnas. Gamla träd, hålträd och död ved som utgör viktiga livsmiljöer för fåglar gynnas vid skötsel. Död ved värnas och får finnas kvar. De döda träd som utgör riskträd får tas ned men läggs som veddepåer i närområdet. Frihuggning av den gamla eken i nordvästra delen av planområdet gynnar också flera fågelarter som ärtsångare, gröngöling och svartvit flugsnappare.

För att bibehålla trädslagsblandningen med lövträd och tall i planområdets naturmark behöver man fortlöpande röja bort uppväxande ung gran. I övrigt så får skogen utvecklas fritt med undantag för röjning av stråk som kan gynna friluftsliv, fladdermöss, vissa fågelarter (se nedan).

Sköt brynmiljöer. Återkommande skötsel av naturmark utgör en viktig del av många av de restaurerande åtgärder som behövs för att kompensera för den förlorade arealen av brynmiljö i samband med bebyggelse. I kvarvarande naturmark och nyanlagda skogsbryn sköts dessa på ett sätt som gynnar biologisk mångfald, till exempel genom att spara äldre lövträd, hålträd och död ved. Gran röjs bort och bärande buskar gynnas så att brynen får en flerskiktad och tät struktur.

Skapa död ved genom veteranisering. Mindre hackspett är beroende av att död ved uppstår och skapas kontinuerligt, dels för att kunna hacka ut bo- och natthåll, dels för födosökande. Död ved kan skapas genom veteranisering av träd, till exempel genom ringbarkning. På så vis ökas hastigheten med vilken död ved skapas. Åtgärden bör genomföras i den del av objekt 5 i planområdet som sparas som naturmark men måste också genomföras i större yta utanför planområdet för att den kvalitetshöjande åtgärdens ska kompensera för förlust av yta av fortplantningsområde. Utöver veteranisering är det viktigt att döda träd och grenar lämnas om de inte utgör riskträd. Dessa åtgärder är viktiga att skriva in i en skötselplan.

Övriga åtgärder

Placera ut fågelholkar. För stare och svartvit flugsnappare som förekommer inom detaljplaneområdet är tillgången till lämpliga håligheter att bygga bo i en starkt begränsande faktor som påverkas av att hålträd avverkas. Genom att sätta upp holkar som är särskilt utformade för respektive art kan förutsättningarna för arterna förbättras väsentligt.

Beskrivning av åtgärder som ej bedöms som tvingande

Minska andelen naturmark med höga eller påtagliga värden som bebyggs. Bibehåll i så stor utsträckning som möjligt skogsmark i norra delen av planområdet för att freda den spridningszon som här finns för fladdermöss. Åtgärden är inte tvingande för någon av de fågelarter som förekommer här, men har i artskyddsutredning för fladdermöss bedömts som nödvändig (tabell 4).

Röjning av smala stråk i den idag täta lövskogen och frihuggning av gammal ek (objekt 5) bedöms som en tvingande åtgärd för fladdermöss (Ekologigruppen 2022). Åtgärden gynnar även flera fågelarter som är knutna till skogsbryn och mer öppna skogar men bedöms inte som nödvändig eller tvingande för de fågelarter som utretts. Genom att ytan naturartad skog minskar kommer med automatik åtgärden att innebära viss minskning av mängden klen död ved vilket kan vara negativt för arter som mindre hackspett.

Sätt upp holkar för svalor. Hussvala och tornseglare födosöker i eller nära planområdet men bedöms inte påverkas av bebyggelsen. Ur artskyddsförordningssynpunkt bedöms det därför inte nödvändigt att genomföra särskilda åtgärder. Den planerade bebyggelsen i området innebär nya förutsättningar för att skapa lämpliga boplatser för tornseglare och hussvala och därmed gynna dessa hotade arter. Eftersom tornseglare är rödlistad som EN-starkt hotad och hussvala sårbar (VU), åtminstone till stor del på grund av brist på lämpliga boplatser, bör möjligheten att åstadkomma nya boplatser utnyttjas i samband med nybyggnation.

Detaljerad beskrivning av arter där påverkan riskeras

Nedan redogörs för alla de behandlade arterna i tabell 3 som bedömts ha fortplantningsområde i detaljplaneområdet och som bedöms kunna riskera påverkas av bebyggelseplanerna.

Beskrivningen av arternas krav på fortplantningsområde och populationsstorlekar har främst hämtats från ArtDatabankens artfakta (ArtDatabanken 2021), ur Fåglarna i Sverige – antal och förekomst (Ottoosson m.fl., 2012), samt från Sveriges fåglar 2021 (Wirdheim 2021). En beskrivning görs därefter av om arten bedömts häcka och/eller födosöka inom detaljplaneområdet, för vissa arter är dock kunskapen om detta bristfällig.

För varje art anges utifrån slutsatserna kring detaljplanens påverkan om det bedöms att åtgärder inte behövs alternativt vilka åtgärder som bedöms nödvändiga. Om åtgärder bedöms nödvändiga beskrivs dessa utifrån en målsättning som innebär att åtgärderna bör leda till förbättrade förutsättningar för arten i fråga i så stor utsträckning att förbättringen med god marginal väger upp den förväntade negativa påverkan. Uppföljning, till exempel i form av en återkommande inventering, samt loggning av vilka åtgärder som genomförts, behövs dock för att klargöra hur respektive art svarar på

skyddsåtgärderna. Om åtgärderna visar sig varit otillräckliga behöver de kompletteras genom ytterligare åtgärder.

Rödlistade arter och naturvårdsrelevanta arter

I detaljplaneområdet och i inventeringsområdet noterades nio rödlistade arter och naturvårdsrelevanta arter i den del av detaljplaneområdet som planeras för bebyggelse. Förekomsterna av arterna redovisas nedan i text och karta nedan. En översikt finns i tabell 3.

Flera av arterna som förekommer i området bedöms inte utgöra några stora projektrisker då samtliga utgörs av i staden vanligt förekommande arter för vilka ganska enkla lätt genomförbara åtgärder för ekologisk kontinuitet är möjliga. Bland arter i denna kategori märks grönfink, björktrast och stare. Vid analys av påverkan så är Ekologigruppens bedömning att planens påverkan på den skyddade arten spillkråka är så försumbar och att tvingande åtgärder därmed inte är nödvändiga för den. En mer ansenlig del av fortplantningsområden ianspråkats för arterna stenkärr och svartvit flugsnappare. Av försiktighetsprincipen bedöms även gröngöling, ärtsångare, mindre hackspett, åtminstone vissa år ha revir som till del ligger inom planområdet (främst objekt 5). För ovan nämnda arter bedöms det nödvändigt med tvingande åtgärder som innebär en kombination av nyskapande av bryn och skog, samt skötselåtgärder som ökar kvaliteten i befintlig naturmark. Åtgärderna för dessa arter är mer omfattande och ibland blir svåra att genomföra inom den begränsade yta som finns inom planområdet.

Ett flertal åtgärder som är nödvändiga att genomföra i syfte att upprätthålla kontinuerlig ekologisk funktion för fladdermöss (Ekologigruppen 2022) är också gynnsamma för flera av fågelarterna, se vidare i tabell 4.

Utöver de prioriterade arterna noterades 21 vanligt förekommande fågelarter i samband med fågelinventeringen. Dessa arter redovisas i tabell 2. Den samlade bedömningen är att om de åtgärder som föreslås för de rödlistade och naturvårdsrelevanta arterna genomförs finns begränsad eller liten risk för påverkan på dessa arter.

Björktrast (NT)

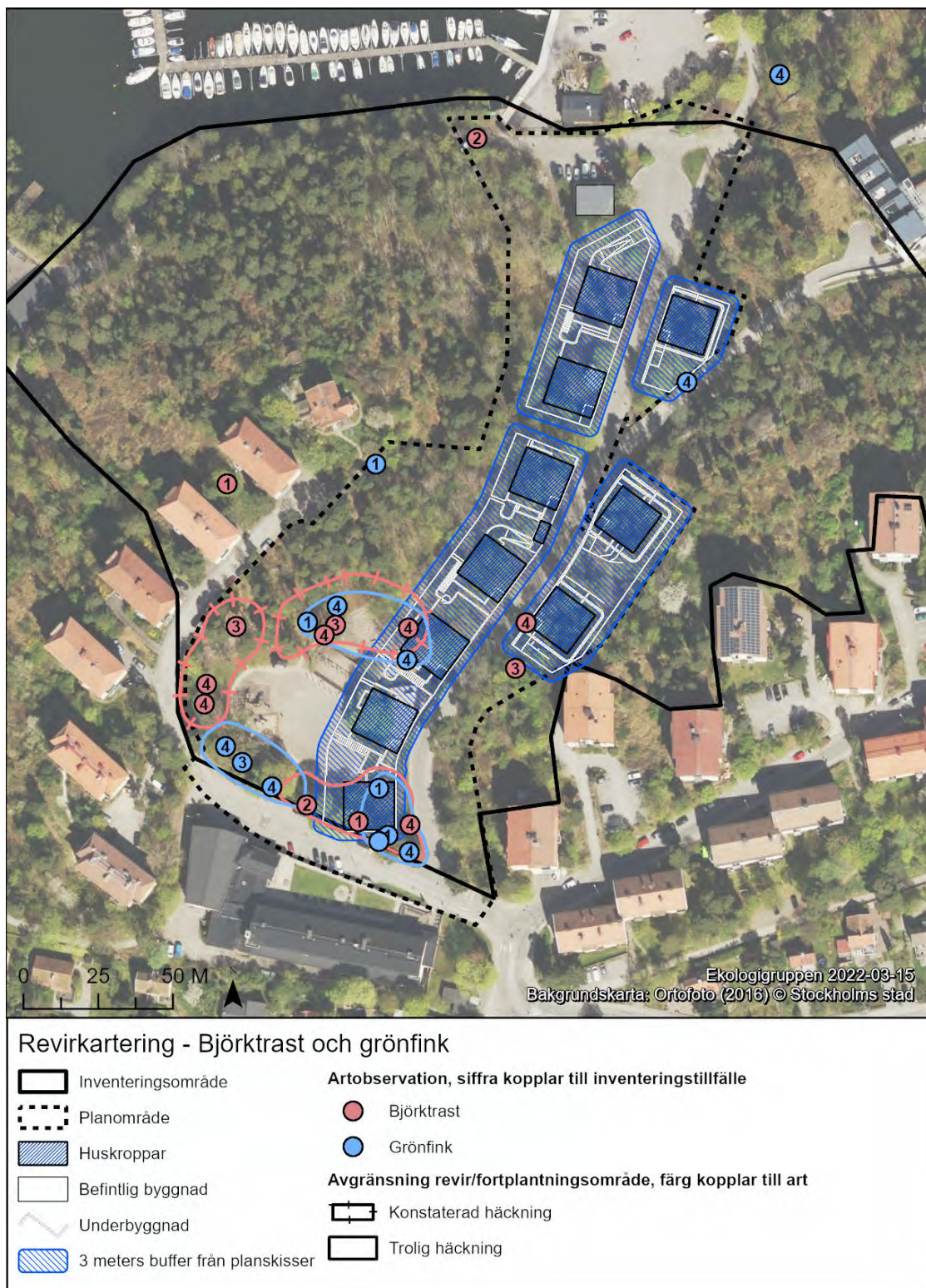
Artens status och krav på fortplantningsområde

Björktrast häckar i skogar, ofta i glesa kolonier i anslutning till odlad mark. Arten häckar också i stadsnära områden, i parker och trädgårdar. Dagmaskrika gräsmattor och åkermark fungerar som viktiga födosöksmiljöer men arten är allätare och äter också bär och insekter. Arten verkar inte vilja flyga särskilt långt från boträdet för födosök och behöver därför gräsmarker i närheten av boträdet.

Den har i närheten av städer ofta sin boplatz i träd i nära anslutning till mänsklig bebyggelse. Arten häckar björktrast gärna i parker, fruktträdgårdar, alléer och trädgårdar (Bannerman 1954). Närheten till dessa människoskapade miljöer medför sannolikt ett större skydd mot predatorer i kombination med god tillgång på föda. Arten är fortfarande vanlig i Stockholms stad. Den verkar inte ha särskilt höga krav på sitt fortplantningsområde i tätortsnära områden. Björktrast tillkom som ny på rödlistan 2020. Den är rödlistad i kategori NT-nära hotad på grund av att populationen minskar (populationsminskning, drygt 50% de sista 20 åren).

Förekomst i detaljplaneområdet och dess närhet

Baserat på Ekologigruppens inventering 2021 bedömer vi att 3 par häckar och har sin boplatz inom detaljplaneområdet. Arten observerades under samtliga inventeringstillfällen under inventeringen 2021, både revirhävande och födosökande. Totalt bedömdes det finnas tre revir i detaljplaneområdet. Säker häckning konstaterades i två av reviren då vuxna björktrastar flög till sina bon med mat i munnen. Alla revir fanns runt parken i södra delen av detaljplaneområdet. Det ena paret hade sin boplatz i en tall, det andra paret i tät buskage. Ytterligare björktrastar noterades vid födosök på gräsmattor och i skogsområden i plan- och i utredningsområdet.

Figur 4. Revirkarta för björktrast och grönfink. Båda arterna har revir som är koncentrerade till parkområdet i södra delen av planområdet. Tre par vardera av björktrast och grönfink bedömdes häcka inom detaljplaneområdet. Den planerade bebyggelsen bedöms påverka två revir av respektive art. Med underbyggnad i figuren menas illustrationslinje för kvartersmark.

Bedömning av exploaterings påverkan

Två av paren som bedömdes häcka i detaljplaneområdet kommer sannolikt att påverkas av detaljplanen eftersom delar av fortplantningsområdena tas i anspråk. Det bedöms däremot inte bli någon påverkan på den lokala populationen. Bedömningen är att det inom detaljplaneområdet fortsättningsvis kommer att finnas liknande miljöer kvar och att det även efter exploateringen att finnas tillräckligt med lämpliga boträd för arten. Björktrasten förekommer generellt talrikt i den typ av halvöppna parkmiljöer som sannolikt förväntas att ha stor utbredning inom detaljplaneområdet efter exploateringen. Arten kan till och med kan gynnas av att skogspartierna blir mer parkartade och närhet till byggnader. Björktrastens förutsättningar för födosök inom detaljplaneområdet kommer sannolikt att minska genom att ytan gräsmattor som är lämpliga för artens födosök kommer att minska något. Detta innebär att skyddsåtgärder måste genomföras för att säkerställa att björktrastens möjligheter att söka föda inom detaljplaneområdet inte minskar. Om de åtgärder som föreslås nedan genomförs bedöms arten inte påverkas negativt och till och med kan gynnas på sikt.

Åtgärder

Det är viktigt att det finns en kontinuitet av vuxna träd nära huskropparna så att det finns lämpliga platser för björktrasten att bygga bo i. Att plantera gatuträd utmed Klubbensborgsvägen kan också vara en åtgärd för på sikt skapa trygga häckplatser för arten. Ytan av gräsmattor och andra typer av öppna gräsmarker kommer sannolikt att minska. Miljön utgör viktig plats för födosök för arten. Den minskade ytan måste i de fall ytan minskar kompenseras med kvalitet genom att som restaurerande åtgärd göra de kvarvarande öppna gräsmarkerna mer artrika genom att så in örter och att sköta dem på ett sätt så att artrikedomen ökar. Det bör kombineras med att plantera bärande träd, exempelvis rönn, oxel och körsbär som kan utgöra en födokälla för björktrast.

Grönfink (EN)

Artens status och krav på fortplantningsområde

Grönfink häckar i skogsbryn, enbackar, buskmarker, parker och trädgårdar. Grönfink (Figur 4) är fortfarande relativt vanligt förekommande i regionen men har minskat kraftigt under en lång tid varför arten från och med 2020 är rödlistad som starkt hotad (EN). Under de senaste ca 50 åren har grönfink utökat sina tidigare habitatkrav till att börja nyttja mer människoskapade miljöer som alléer, parker, kyrkogårdar, trädgårdar (Voous 1960, Fuller 1982). Den verkar inte ha särskilt höga krav på sitt fortplantningsområde i tätortsnära områden. En viktig födokälla för grönfinken är frön. Ängsmarker, fält och gräsmarker nyttjas vid födosök, även vintertid är dessa miljöer viktiga där kvarstående växter kan hysa frön och annan föda.

Den svenska populationen av grönfink uppskattades 2018 till 211 000 par (Wirdheim 2021), att jämföra med den uppskattade populationen runt 2010 som var 640 000 par (Ottoström 2012). Det innebär att populationen har minskat med cirka 60% på cirka 10 år och är med största sannolikhet orsakad av sjukdomen gulknopp. Trenden är dessutom fortsatt nedåtgående (Wirdheim 2021).

Förekomst i detaljplaneområdet och dess närhet

Arten noterades vid samtliga tillfällen under inventeringen 2021 och minst tre revir kunde urskiljas (Figur 5). Dessa låg i parkmiljöer i södra delen av detaljplaneområdet där sjungande hanar noterades i lönnar. Ytterligare ett eller två hanar grönfink hördes sjunga vid enstaka tillfällen på andra platser i inventeringsområdet.

Bedömning av exploaterings påverkan

Bedömningen är att bebyggelse som förläggs till områden där två av de tre reviren grönfink fanns 2021 innebär påverkan på artens fortplantningsområde. Detta bedöms också påverka bevarandestatusen på den lokala populationen av grönfink negativt, då denna redan är stadd i minskning. Skyddsåtgärder bedöms behöva genomföras för att förbud inte ska riskera utlösas. Om de åtgärder som föreslås nedan genomförs bedöms arten inte påverkas.

Åtgärder

För att bibehålla ekologisk kontinuitet är rekommendationen att utforma enkla men tydliga skötsel-anvisningar för hur buskmiljöer och bryn bör skötas för att gynna grönfink. Plantera bärande träd och buskar som kan gynna arten, exempelvis nyponrosor utmed Klubbensborgsvägen och i skogs-brynsmiljöer i norra delen av planområdet. Låt delar av gräsmarken i områdets parkmark utgöras av äng där växter kan gå i frö och arten kan söka föda.

Figur 5. Två av de tre reviren av grönfink, rödlistad som starkt hotad (EN) påverkas av bebyggelse och skyddsåtgärder bedöms behöva genomföras.

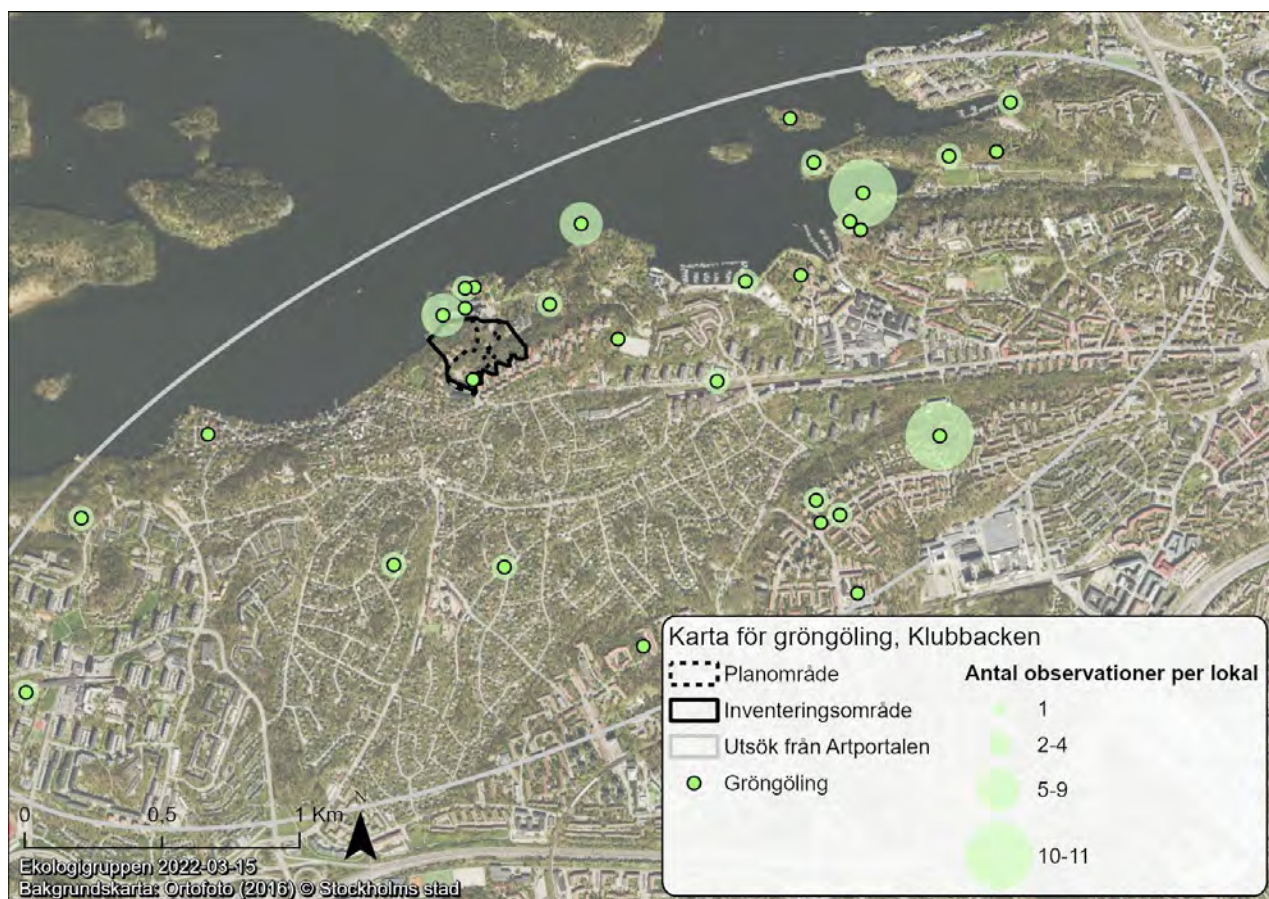
Gröngöling (rödlistad 2015)

Artens status och krav på fortplantningsområde

Gröngöling förekommer tämligen allmänt i Götaland och Svealand (dock inte på Gotland) och längs Norrlandskusten upp till Medelpad. Gröngölingen föredrar mosaikartade, halvöppna kulturlandskap, där betesmarker och åkrar växlar med lövdungar, alléer eller trädklädda naturbetesmarker. Den är en karaktärsart för ekhagar. Arten är en utpräglad specialist på myror, som den huvudsakligen tar på marken. Gröngöling var rödlistad 2015, men bedöms i den senaste rödlistan (SLU 2020) som LC (livskraftig) trots att arten har en viss negativ trend (Wirdheim 2021).

Förekomst i detaljplaneområdet och dess närhet

Gröngöling noterades vid första besöket 16 maj 2021 då en ensam individ flög över detaljplaneområdet och landade i ett träd på Klubbensborg, cirka 100 meter norr om detaljplaneområdet. Samma dag (16/3) noterades arten från revirhävande vid Klubbensborg enligt databasen Artportalen. En födosökande gröngöling noterades i objekt 8, strax utanför detaljplaneområdet, i januari 2021 enligt Artportalen. Ytterligare nio observationer från år 2009, 2010, 2011, 2012, 2015, 2018, och 2020, finns av arten i inventeringsområdet, lokal Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet (Artportalen, sökning 2000–2022).

Figur 6. Karta över fynd av gröngöling i Klubbäckens detaljplaneområde och dess omgivningar. Fynddata bygger på utsökning av fynd i databasen Artportalen mellan år 2000–2022.

Bedömning av exploaterings påverkan

Eftersom det endast finns en observation av gröngöling under inventeringen är bedömningen att arten inte hade sin boplatz inom detaljplaneområdet under 2021. Bedömningen är ändå att det förekommer lämpliga miljöer i området, något som flera observationer på Artportalen vittnar om. Av försiktighetsprincipen görs bedömningen att detaljplaneområdet utgör ett fortplantningsområde för gröngöling och arten kan komma att påverkas genom att delar av detaljplaneområdets lövskogsmiljöer bebyggs. Arten är för sin fortplantning beroende av tillräcklig yta lövskog och lövriska skogsbryn, samt barrskog med förekomst av myror. Det är främst förlust av lövskogen i objekt 5 och objekt 6 som påverkar arten negativt. Arten har stora revir, i genomsnitt 100 hektar, men storleken på reviret varierar beroende på revirets kvalitet och kan vara mellan 30–300 hektar (BirdLife 2022). Ett häckningsrevir utgörs förutom av fortplantningsområdet även av mellanliggande naturmark. Själva fortplantningsområdet utgör en mindre del av reviret. Miljöerna med högt eller påtagligt naturvärde som bebyggs i detaljplaneområdet bedöms utgöra ett revir av bra kvalitet. De delar som tas i anspråk av bebyggelse, framför allt lövskogs- och brynmiljöerna i objekt 5 och 6, bedöms utgöra ett fortplantningsområde. Ytan uppgår till ca 5–6 000 kvadratmeter. Totalt bebyggs cirka ett hektar av detaljplaneområdet, varav drygt en halv hektar av utgörs av lövskogsområdena i objekt 5 och 6. Vi gör bedömningen att ianspråktagande av fortplantningsområdet medför påverkan på gröngöling och åtgärder är nödvändiga att utföra för att undvika att riskera att förbud enligt artskyddsförordningen utlöses.

Åtgärder

Åtgärder som bedöms tvingande att utföra i kvarvarande naturmark i planområdet och i angränsande områden för att förbud inte ska riskera att utlösas:

- Plantering av lövträd och nyetablering av lövskog i spridningszonen i norra delen av Klubbensborgsvägen.
- Plantera och anlägg artrika skogsbryn.

Åtgärder som bedöms vara gynnsamma för arten:

- Skapa gräsytor med hög biologisk mångfald.
- Sköt skogsbryn så att biologisk mångfald gynnas.
- Røjning av smala stråk i den idag täta lövskogen.
- Skapa död ved genom veteranisering av träd.
- Sköt skogsmiljöer med avseende på att gynna död ved och gamla träd

I den artskyddsutredning om fladdermöss som togs fram under januari 2022 (Ekologigruppen 2022) görs bedömningen att det krävs åtgärder för att upprätthålla kontinuerlig ekologisk funktion i syfte att undvika att förbud enligt artskyddsförordningen utlöses. De åtgärder som bedöms vara nödvändiga för fladdermöss gynnar också gröngöling och andra lövskog- och brynarter som stenkärr, grönfink och svartvit flugsnappare. De åtgärder som föreslås som nödvändiga för fladdermöss är att den planerade bebyggelsen i norra delen av detaljplaneområdet dras tillbaka så att denna för fladdermöss viktiga födosöks- och spridningszon kan få finnas kvar. För att kompensera för förlust av livs- och födosöksmiljöer centralt i planområdet bedöms det nödvändigt att skogsmark och brynmiljöer i planområdet och även utanför detta sparas och sköts på ett sätt som gynnar biologisk mångfald i allmänhet och fladdermöss i synnerhet. Då detta sannolikt inte fullt ut kommer att räcka som åtgärd för ekologisk kontinuitet bedöms det som lämpligt att stärka det befintliga viktiga strandnära skogssambandet genom att plantera träd i anslutning till vändplanen vid Klubbensborgsvägen, samt att riva befintlig byggnad vid vändplanen vid båthamnen och plantera området med skog. På så vis bevaras viktiga miljöer för gröngöling.

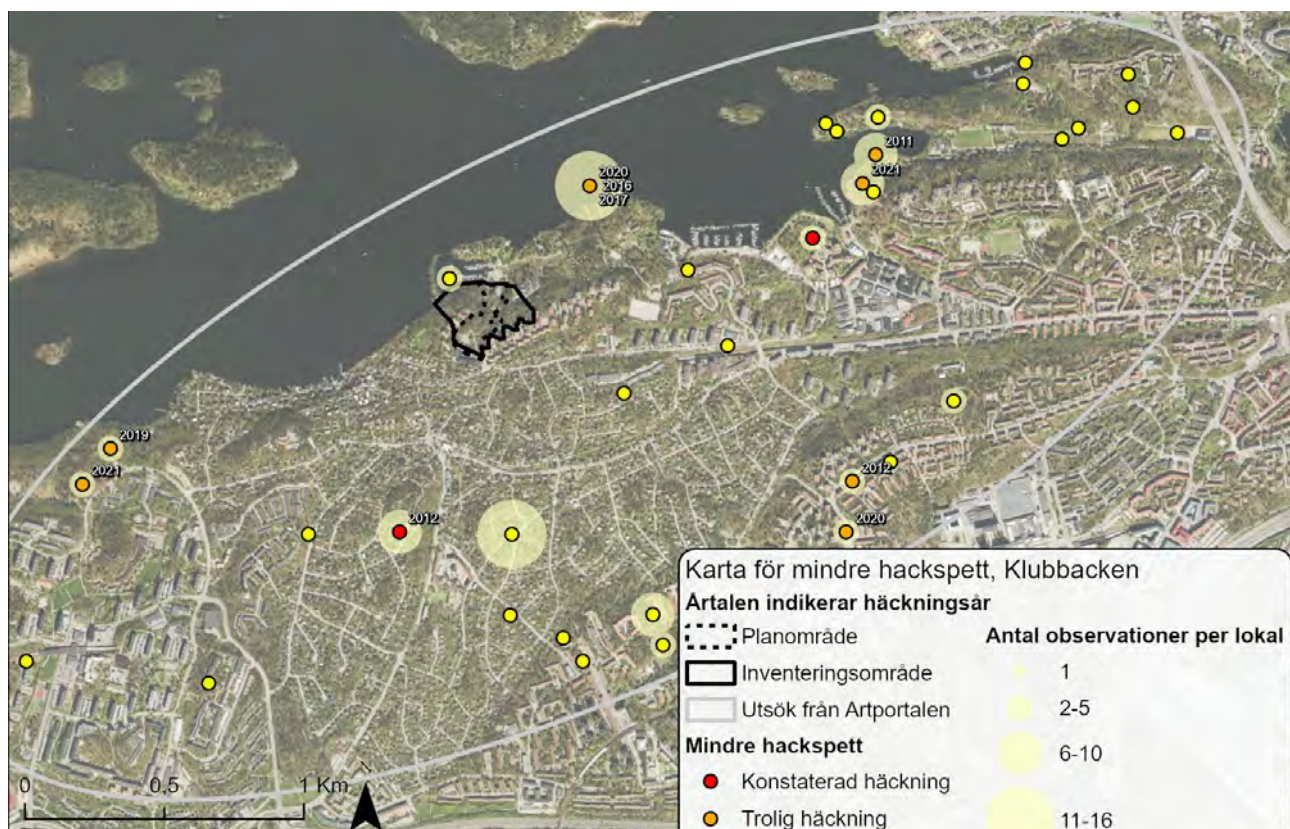
Mindre hackspett (NT)

Artens status och krav på fortplantningsområde

Mindre hackspett föredrar löv- eller blandskog med mosaik av olika lövträd, gärna al, asp, björk, ek och lind. Arten har stora revir och behöver cirka 40 hektar äldre lövdominerad skog inom ett 200 hektar område. Arten häckar i murkna lövträdsstammar eller stubbar (oftast klibbal eller björk), vanligen 3–7 meter över marken. Den hackar ut ett nytt bohål varje vår, men har normalt flera hål, vilket medför att det kan vara svårt att veta vilket hål som används för häckning. Döda grenar i levande trädskronor är viktiga, till exempel grenar på stora ekar och andra grova ädellövträd (Artfakta 2022).

Förekomst i detaljplaneområdet och dess närhet

Mindre hackspett påträffades inte under inventeringen 2021, men arten finns i Artportalen noterad 2012, 2011 och 2009, från inventeringsområdet (lokal Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet). Även utanför inventeringsområdet finns flera fynd (Figur 7) av arten enligt Artportalen (sökning 2000–2022) och arten häckar sannolikt årligen i närområdet. De finns två fynd av arten i närområdet där häckning har konstaterats. Dels en dryg kilometer öster om inventeringsområdet där ett par noterades mata ungar 2020, dels vid Mastberget, cirka 800 meter sydost om inventeringsområdet, där tre årsungar observerades 2012. Dessa ungar kan vara kläckta från bon någon annanstans och visar att ett ganska stort område kan användas som fortplantningsområde. Därutöver finns också flera observationer av varnande individer och par i permanenta revir vilka bedöms utgöra troliga häckningar (Figur 7). Övriga observationer rör sjungande, trummande individer eller visuella observationer av arten. I vissa fall är lägesnoggrannheten hög och observationen går att knyta till ett område eller en plats. I andra fall är observationen rapporterad med en stor lägesosäkerhet vilket medför att det är svårare att dra några slutsatser av observationen.

Figur 7. Karta över fynd av mindre hackspett i Klubbarens detaljplaneområde och dess omgivning. Fynddata bygger på utsökning av fynd i databasen Artportalen mellan år 2000–2022.

Bedömning av exploaterings påverkan

Några tydliga tecken på häckning kunde inte konstateras inom inventeringsområdet under inventeringen 2021 men av försiktighetsprincipen utgår vi från att arten använder området som en del av sitt fortplantningsområde. Arten har stora revir och har sannolikt sin boplat i nära anslutning till detaljplaneområdet vilket fynd registrerade på Artportalen bekräftar. Det finns lämpliga fortplantningsmiljöer med lövskogsmosaik och enstaka grova träd i objekt 5 och del av objekt 6. Inventeringsområdet bedöms inte utgöra det viktigaste området av reviret, men utgör vissa år sannolikt en del av fortplantningsområdet. Det kan inte heller uteslutas att mindre hackspett kan häcka i detaljplaneområdet vissa år. Bebyggelse av lövskogsområden i detaljplaneområdet innebär sannolikt att fortplantningsområden tas i anspråk och att risken finns att fortplantningsområdet blir för litet utan åtgärder.

Åtgärder

Under förutsättning att kvalitetshöjande åtgärder genomförs i detaljplaneområdet och i övriga inventeringsområdet är bedömningen att påverkan på mindre hackspett blir försumbar. De åtgärder som bedöms nödvändiga för att upprätthålla kontinuerlig ekologisk funktion för fladdermöss (Ekologigruppen 2022, se även under ”Åtgärder” för gröngöling) är även gynnsamma för mindre hackspett.

Åtgärder som bedöms tvingande att utföra i kvarvarande naturmark i planområdet och i angränsande områden för att förbud inte ska riskera att utlösas:

- mindre hackspett är beroende av att död ved skapas kontinuerligt. Död ved kan skapas genom veteranisering av träd, till exempel genom ringbarkning. På så vis ökas hastigheten med vilken död ved skapas. Åtgärden bör genomföras i den del av objekt 5 i planområdet som sparas som naturmark men måste också genomföras i större yta utanför planområdet för att den kvalitetshöjande åtgärdens ska kompensera för förlust av yta av fortplantningsområde.

- genom skapande av högstubbar och främjande av lövträd bedöms man skapa och utöka hackspettens livsmiljö och motverka att arten försvinner från området.
- spara alltid murkna träd och hålträd.
- gynna asp, björk, ek, klibbal och andra lövträd vid skötsel av skogen.
- røj vid behov bort uppväxande gran.

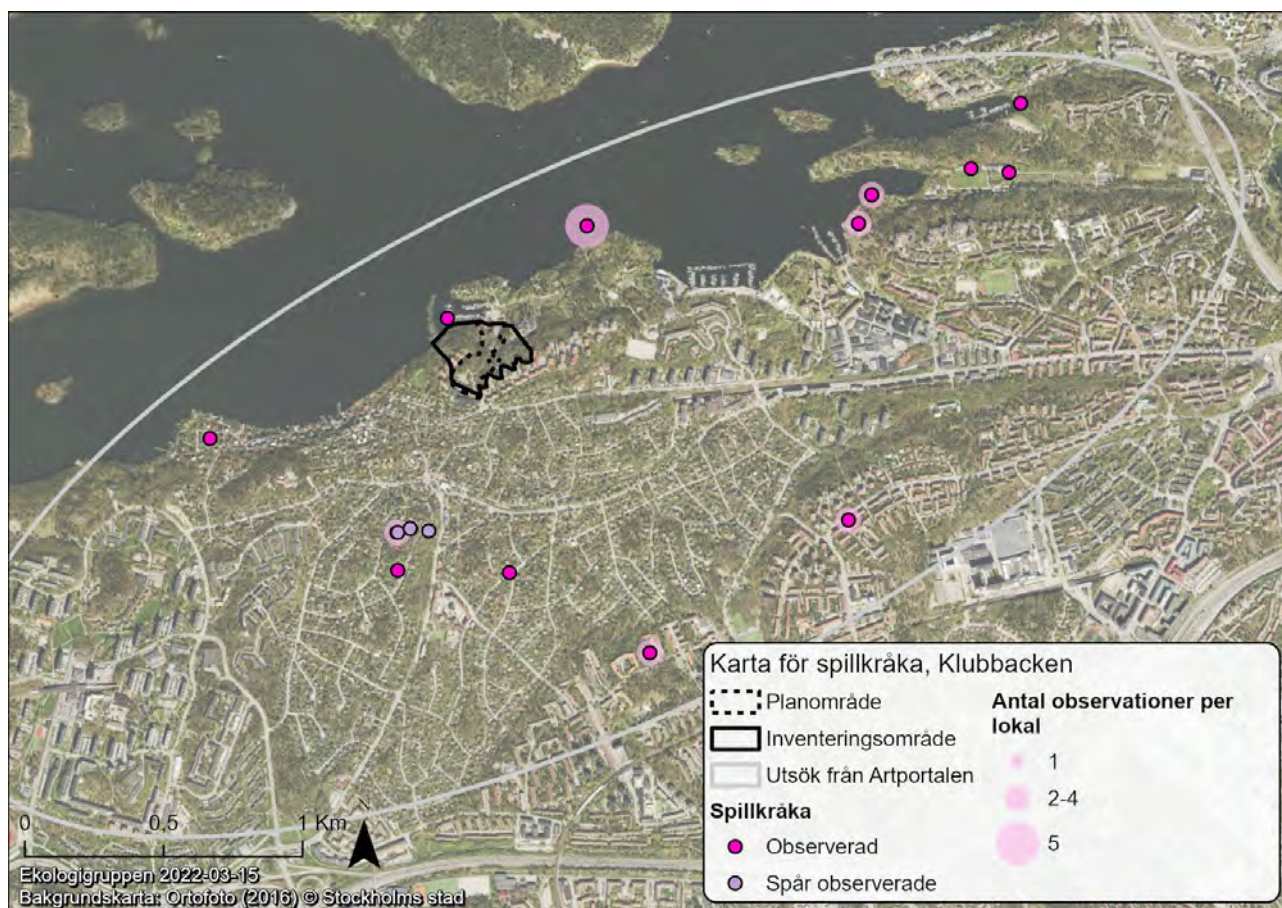
Spillkråka (FD/NT)

Artens status och krav på fortplantningsområde

Spillkråka lever i barr- och blandskogar och är alltid beroende av grova träd för häckningen (ArtDatabanken 2022). Bohål mejslas varje år ut i levande eller döda träd med stamdiameter på minst 30–40 cm i brösthöjd, men även gamla bohål kan utnyttjas för häckning. Det vanligaste boträdet är asp, men också tall och i sydligaste delen av landet bok. Bohålen är vanligen 35–45 cm djupa med en oval ingångsöppning (8–13 cm) och de placeras 4–20 meter över marken. Födan utgörs av vedlevande insekter, myror, spindlar etcetera. Spillkråkan är en nyckelart i boreala skogar eftersom artens bohål utnyttjas av flera andra fågelarter. Andelen fortplantningsområde för spillkråka är minskande i länet till följd av intensivt skogsbruk och av minskad tillgång på lämpliga bo- och födoträd.

Förekomst i detaljplaneområdet och dess närhet

Spillkråka finns noterad från inventeringsområdet från 24 mars 2011 enligt Artportalen, lokal Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet (Figur 8). Utanför inventeringsområdet finns fynd av spillkråka i princip årligen (Figur 8, Artportalen 2022–2000), men det rör förbiflygande eller födosökande individer. Dessa observationer utgörs främst av fynd utanför fortplantningstid. Det finns miljöer med gammal tall i objekt 3 som kan vara lämpliga för arten. Även objekt 5 kan utgöra lämplig livsmiljö då grövre lövträd finns. Det finns inga fynd av boplatser eller andra aktiviteter som tyder på häckning. Spillkråka, som har stora revir, kan flyga långt för att födosöka, och sannolikt har arten sin boplatser i något närliggande större skogsområde, till exempel i Sätorskogens naturreservat eller på någon av de närliggande Mälareöarna. Ekologigruppens samlade bedömning är att skogarna i endast tillfälligt nyttjas under häckningstid och att området främst nyttjas som vinterrevir. Viktigaste motiv till bedömningen är häckplatsen sannolikt ligger på långt avstånd från planområdet och att området inte ingår i något välfrekventerat fortplantningsområde.

Figur 8. Karta över fynd av spillkråka i Klubbäckens detaljplaneområde och dess omgivning. Fynddata bygger på ut-sökning av fynd i databasen Artportalen mellan år 2000–2022.

Bedömning av exploaterings påverkan

Ekologigruppens bedömning är att påverkan på spillkråka blir försumbar. Motiv för detta är att förmodad häckplats ligger långt bort och att området inte utgörs av något viktigt fortplantningsområde. Området har säkert betydelse för födosök under icke häckningstid men den ianspråktaga ytan livsmiljö bedöms inte så stor att den påverkar det par av spillkråka som nyttjar området.

Åtgärder

Tvingande åtgärder för att undvika risk för utlösande av förbud bedöms inte behövas för arten. Kvalitetshöjande åtgärder som kan gynna arten kan vara skötselåtgärder i objekt 2, 3, 5 och 8 i form av:

- bevarande och skötsel av grova tallar.
- spara liggande och stående död ved, förutom de träd som utgör riskträd.
- spara hålträd och högstubbar.
- röj bort uppväxande gran.

Stare (VU)

Artens status och krav på fortplantningsområde

Staren häckar huvudsakligen i anslutning till odlad mark, trädgårdar och parker. Arten är under häckningstid helt beroende av öppna gräsmarker med kortvuxet fältskikt. Den utnyttjar bland annat gräsmattor, vägkanter, nysådda åkrar och liknande för födosök. Boet läggs i befintliga håligheter, till

exempel ett gammalt bohål av större hackspett eller gröngöling, i holkar eller under tegelpannor, men kan också häcka i fågelholkar. Arten behöver en ganska varierad fortplantningsområde bestående av gräsmattor, åkrar eller parker. Fortplantningsområdet för arten bedöms dels utgöras av boplatsen (hålträd eller holk), dels av födosöksområdet kring boet. Födosök sker oftast på marken och ibland långt ifrån boplatsen och denna del av fortplantningsområdet är ofta svår att exakt definiera. Arten är rödlistad som sårbar men är fortfarande tämligen vanligt förekommande i Stockholms stad. Stare är rödlistad som VU-sårbar på grund av att populationen har gått ner med drygt 40% de senaste 20 åren (Wirdheim 2021). Trenden för stare är fortsatt nedåtgående både i Sverige och övriga Europa (Lunds universitet 2021)

Förekomst i detaljplaneområdet

Ett revir bedömdes förekomma med ett revir centralt i planområdet 2021 (Figur 9). Arten har enligt uppgifter i Artportalen även observerats tidigare år. Bo har inte anträffats men arten häckar troligen i någon av de hålträden som finns i eller nära det karterade reviret (Figur 9).

Bedömning av exploaterings påverkan

Bebyggelsen bedöms påverka Inventeringsområdets enda revir och fortplantningsområde för stare genom att ett potentiellt boträd i reviret avverkas. Förekomst av hålträd som växer ostört och utgör lämpliga boplatser kommer också att minska i hela planområdet genom att sex av dessa huggs ned i samband med exploatering. Om inga skyddsåtgärder genomförs bedöms det vara svårt för staren att ha sin boplatser i planområdet på grund av brist på lämpliga boträd. Det är möjligt att lämpliga boplatser kan finnas nära planområdet men här är osäkerheten stor så av försiktighetsprincipen så bedöms skyddsåtgärder som tvingande för att förbud inte ska utlösas.

Starens förutsättningar för födosök inom detaljplaneområdet kommer sannolikt att minska något genom att ytan gräsmattor som är lämpliga för artens födosök kommer att minska. Denna påverkan är sannolikt mindre viktig då arten sannolikt i huvudsak söker föda utanför planområdet. Bedömningen är sammantaget att exploateringen även innebär risk för negativ påverkan av bevarandestatusen på den lokala populationen av stare då arten är rödlistad och har en minskande trend. Skyddsåtgärder bedöms därför behöva genomföras. Förutsatt att åtgärderna listade nedan genomförs bedöms möjligheter för staren fortsatt kan häcka med ett par i området och att långsiktig negativ påverkan inte kommer att ske.

Åtgärder

Under förutsättning att lämplig skötsel utformas för detaljplaneområdets natur är det också möjligt att på längre sikt förbättra förutsättningarna för staren häckning i området. En sådan skötsel bör bland annat gå ut på att lämpliga framtida boträd sparas och gynnas i lämpliga lägen, bland annat brynmiljöer. Grova högstubbar efter döda träd eller träd som inte står nära stigar bör lämnas kvar så att de kan utvecklas till lämpliga boträd. Även med en ändamålsenlig skötsel tar det lång tid innan lämpliga boträd med ihålligheter utvecklas. Starens häckning bör säkerställas genom att 10 holkar lämpliga för arten sätts upp. Lämpliga platser för att sätta upp holkarna är i träd som växer i eller nära brynen mellan trädungar och öppen mark. Det är lämpligt att se till att kompensera den minskade ytan gräsmattor och andra typer av öppna gräsmarker genom att öka kvalitén på dessa ytor. Det är lämpligt att gräsmarkerna får en större örtrikedom och biologisk mångfald jämfört med dagens situation.

Revirkartering - Stare och stenknäck

Inventeringsområde

Planområde

Huskroppar

Befintlig byggnad

Underbyggnad

3 meters buffer från planskisser

Artobservation, siffra kopplar till inventeringstillfälle

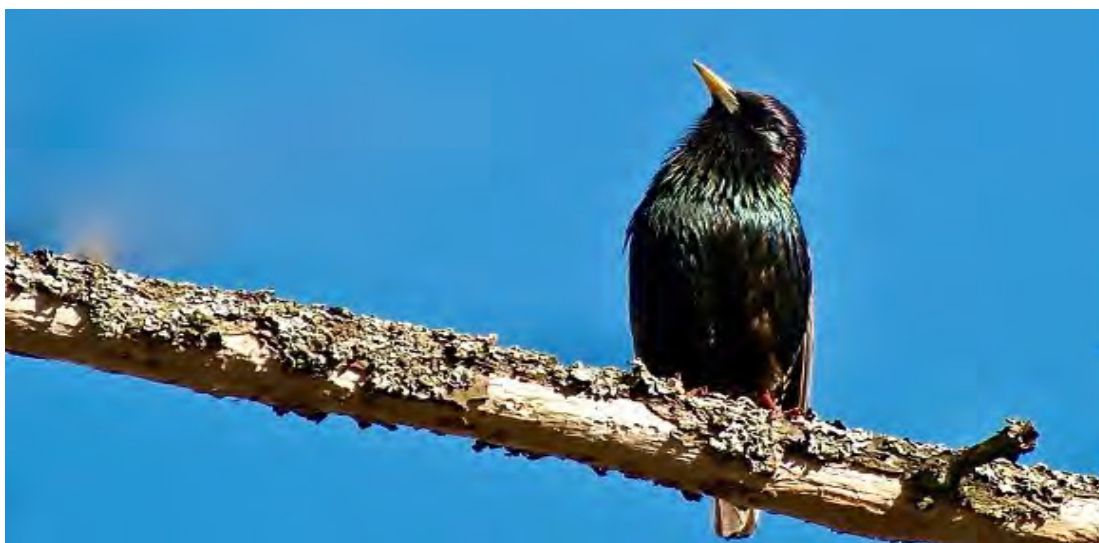
Stare

Stenknäck

Avgränsning revir/fortplantningsområde, färg kopplar till art

Trolig häckning

Figur 9. Revir av fågelarterna stare (VU) och stenknäck (LC) registrerade under fågelinventeringen i detaljplaneområdet 2021. Med underbyggnad i figuren menas illustrationslinje för kvartersmark.

Figur 10. Ett par stare (rödlistad som sårbar, VU) har revir där byggnader planeras inom detaljplaneområdet. Åtgärder för att minimera påverkan utgörs i första hand att sätta upp holkar som kompensation för förlust av potentiella boträd.

Stenknäck

Artens status och krav på fortplantningsområde

Stenknäck är en art som varit rödlistad på 1900-talets senare del men som nu betraktas som livskraftig ur ett nationellt perspektiv på grund av att den ökar i antal. Arten häckar i löv- och blandskogar, helst av allt i områden med inslag av äldre ädellövträd. Dess ganska höga krav på fortplantningsområde gör att Ekologigruppen räknar arten som en naturvårdsart. Arten förekommer främst i äldre ädellöv- eller parkmiljöer. Stenknäck förekommer tämligen allmänt till mindre allmänt i Stockholms stad (Artportalen, sökning 2000–2021) men populationsstorleken är så pass begränsad att hänsyn bör tas till arten i planeringen.

Förekomst i detaljplaneområdet och dess närhet

Stenknäcken noterades vid samtliga inventeringstillfällen och ett par bedömdes ha ett revir centrera kring parkområdet i detaljplaneområdets södra del (figur x).

Bedömning av exploaterings påverkan

Stora delar av reviret tas i anspråk vid bebyggelse och dessutom splittras reviret i två delar vilket gör att det finns stor risk att arten inte kommer att finnas kvar på samma plats efter exploatering då ytan lämpligt habitat blir för litet. Arten har en positiv populationsutveckling i landet och i regionen så bevarandestatusen på den lokala populationen bedöms inte få dålig status på grund av planförslaget. Då arten har gynnsam bevarandestatus finns en möjlighet att arten söker sig till närliggande lämplig miljö om förutsättningar för arten förbättras i dess områden. Då fortplantningsområde påverkas bedöms åtgärder vara nödvändiga för att förbud inte ska riskera att utlösas.

Åtgärder

Det kommer att vara svårt att på kort sikt skapa tillräcklig yta med ädellövsominerad mogen ädellövskog för att rymma ett nytt revir av arten. För att inte riskera att förbud utlöses för fladdermusarter så föreslås flera tvingande åtgärder (Ekologigruppen 2022). Alla dessa åtgärder gynnar även stenknäcken och Ekologigruppen bedömer att det finns god chans att arten på sikt etablerar sig i norra delen av området om åtgärder för fladdermöss genomförs. Åtgärderna består i att en spridningszon på ca 50 m i lövrika strandzonen i norra delen av planområdet bibehålls. Att lövträdsskogen i norr förstärks med genom plantering i idag öppna ytor. Vidare föreslås att den idag täta lövskogen i planområdets norra del öppnas upp i smala stråk.

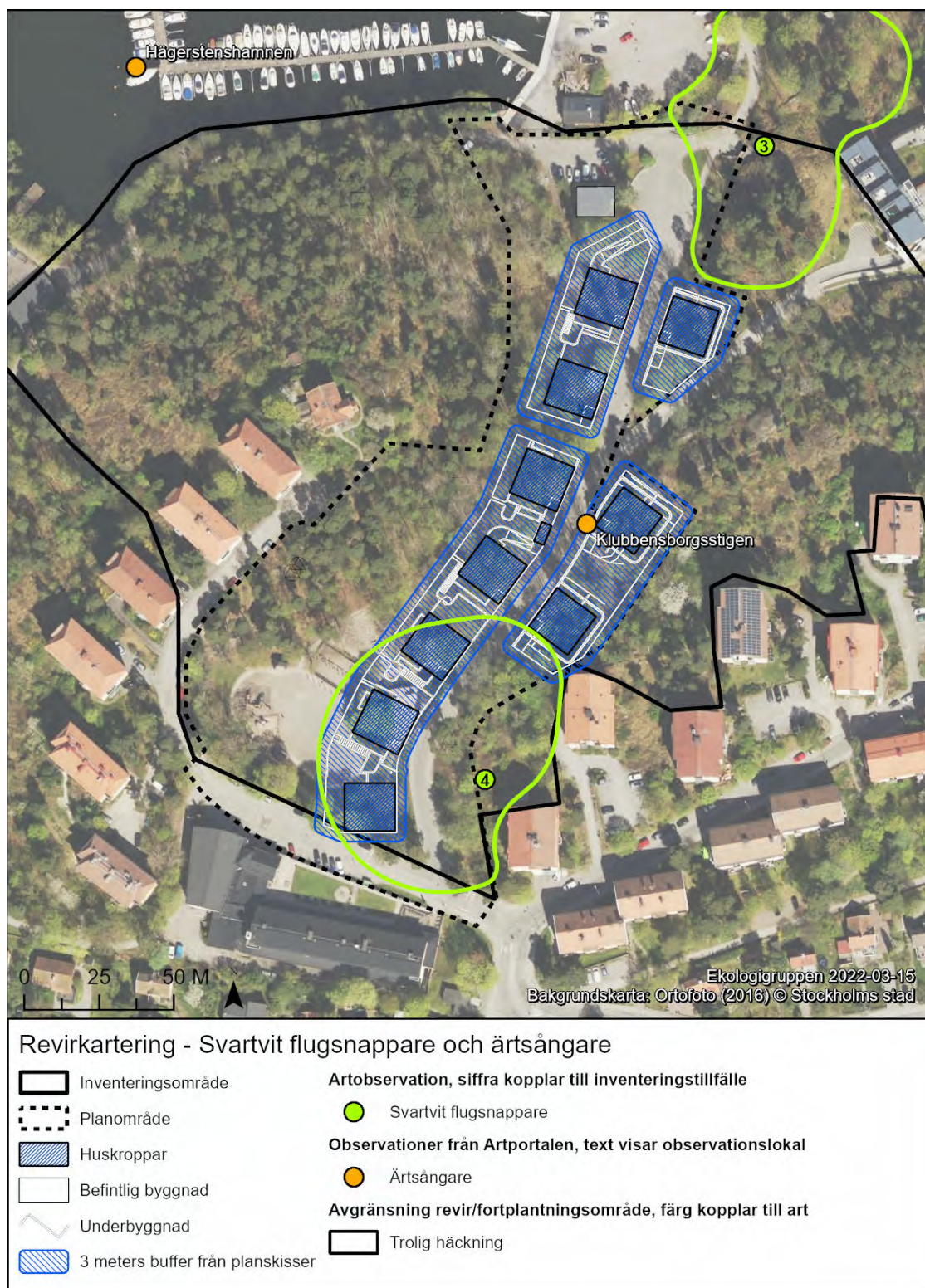
Svartvit flugsnappare (NT)

Artens status och krav på fortplantningsområde

Svartvit flugsnappare häckar i löv- och blandskog samt i trädgårdar och parker. Den förekommer i större delen av landet. Den är hålträdshäckare men i tätbebyggda områden föredrar den att häcka i fågelholkar. Svartvit flugsnappare verkar inte ha särskilt höga krav på sitt fortplantningsområde i tätortsnära områden men verkar behöva en ganska hög täthet med äldre träd när den bor i trädgårdar. Revirstorleken är liten. I Europa ligger den på mellan 400–2000 kvadratmeter (i norra Europa sannolikt den högre siffran) (Birds of the World 2021). Svartvit flugsnappare är en i kommunen, regionen och i landet fortfarande allmänt förekommande art som är ny på rödlistan 2020 på grund av minskande population. Populationen av svartvit flugsnappare har minskat med cirka 19% de senaste 10 åren och arten är rödlistad som (NT) nära hotad (Artfakta 2021).

Förekomst i detaljplaneområdet och dess närhet

Ekologigruppens observationer under inventeringen 2021 tyder på att det kan finnas två revirhävande hanar i nära anslutning till den planerade bebyggelsen (Figur 11). Förekomsterna finns norr om planerad bebyggelse öster om Klubbensborgsvägen och sydöst om Klubbensborgsvägen. Enstaka observationer av arten finns registrerade på Artportalen, både från detaljplaneområdet och från intilliggande områden. Det förekommer lämpliga häckmiljöer och arten bedömdes sannolikt häcka planområdet trots att starkare häckningsindicium inte kunde säkras vid inventeringen 2021. Avgränsning av revir och fortplantningsområden i Figur 11 har gjorts utifrån artens normala revirstorlek och inte enligt revirkarteringsmetodik då det finns för få observationer av arten för att kunna göra detta enligt standardmetod.

Figur 11. Revir av fågelarterna svartvit flugsnappare (NT) och ärtsångare (NT) registrerade under fågelinventeringen i detaljplaneområdet 2021. Med underbyggnad i figuren menas illustrationslinje för kvartersmark.

Bedömning av exploaterings påverkan

Planens viktigaste påverkan är att ytan på det troliga fortplantningsområdet i det revir som ligger i södra delen av planområdet minskar med ca 40%. Minskningen är så stor så att risk finns för att

arten inte fortsatt kan ha revir i detta område efter bebyggelse. Dessutom avverkas flera hålträd som i planområdets norra del och som kan utgöra lämpliga boplatser för arten. För denna påverkan behöver skyddsåtgärder genomföras. Denna påverkan bör kompenseras genom kvalitetshöjande skyddsåtgärder på skogar inom planområdet.

Åtgärder

10 holkar som utformas för att vara särskilt lämpliga för svartvit flugsnappare sätts upp i lämpliga lägen inom detaljplaneområdet. Partier av den kvarvarande skogen sköts så att den passar arten, till exempel genom att utveckla och gynna brynmiljöer och skogsbryn, gynna lövträd och lövbuskar. Spara befintliga hålträd och mogna träd som kan utvecklas till sådana. Ersätt genom kompenserande skyddsåtgärder som genomförs för fladdermöss minskad yta skogsmark med ny planterad lövskog i norra delen av planområdet.

Ärtsångare

Artens status och krav på fortplantningsområde

Ärtsångare är ny på rödlistan 2020 och listad som nära hotad (NT). Den är fortfarande tämligen allmän men har en negativ populationstrend. Artens population har minskat med mer än 30 % de senaste tio åren (Wirdheim 2020). Det innebär att den nationella bevarandestatusen bedöms som ogynnsam. Ärtsångare häckar i skogsbryn, buskmarker, unga tall- och granskogar, samt inte minst i trädgårdar (Ottosson et al. 2012). Arten missgynnas när skogsbryn och buskmarker försvinner. Ärtsångaren är tropikflyttande och anländer normalt sett till från vintervistat Sverige i månadsskiftet april-maj.

Förekomst i detaljplaneområdet och dess närhet

Enstaka observationer finns registrerade på Artportalen av ärtsångare, bland annat från objekt 5 (Artportalen 2019). Det finns lämpliga miljöer för ärtsångare i inventeringsområdet. Arten påträffades inte under fågelinventeringen 2021. Förutom fyndet i planområdet finns fem observationer i Artportalen lokal Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet 6/6 2010, 24/5 2011, 30/5 2012, 12/5 2015, 25/4 2018 (Figur 11). Det är sannolikt att en eller flera av dessa observationer egentligen utgörs av fåglar som uppehållit sig i planområdets norra del. Då så pass många fynd finns i närområdet bedömer vi att man av försiktighetsprincipen bör räkna fågeln som häckfågel i planområdet vissa år. Lämplig miljö finns främst utmed Klubbensborgsvägen centralt i området, parkmiljön i söder, samt utmed strandzonen i norra delen av planområdet.

Bedömning av exploaterings påverkan

Då för arten lämpliga miljöer bebyggs bedöms risk för påverkan av arten som relativt stor då potentiella fortplantningsområden ianspråk tas. Åtgärder bör därför genomföras för att undvika risk för att förbud utlöses.

Åtgärder

Många av de åtgärder som bedöms vara nödvändiga för fladdermöss gynnar även ärtsångare. Bland dessa märks att inte bebygga planområdets allra nordligaste del, anlägga ny lövskog i denna del, samt öppna upp lövskogen i stråk. Då ytan potentiell livsmiljö trots dessa åtgärder kommer att vara minde än i dag så behövs också skötsel av bryn.

Övriga fågelarter

Enligt Ekologigruppens tolkning av EU-domstolens vägledande dom 2021-03-04 gäller för alla fågelarter att de inte får dödas eller skadas. Genom att inte genomföra avverkning av träd och buskar under fåglarnas häckningssäsong kan detta undvikas. Påverkan på markväxtligheten inför byggnadsarbeten måste också genomföras under den tid på året då fåglar inte häckar. I denna del av landet kan häckningsperioden normalt definieras som 15 mars till 31 juli.

De fåglar som listas i tabell 2 och som häckar i infillområdena, har så stora populationer att det vid normala exploateringsärenden inte behöver tas fram en särskild utredning art för art för att utreda påverkan på populationen. Åtgärder som genomförs i syfte att bibehålla kontinuerlig ekologisk funktion (faktaruta) för de arter som omfattas särskilt noggrann utredning gynnar även dessa mer vanligt förekommande fågelarter som oftast har relativt begränsade kvalitetskrav på sitt fortplantningsområde.

Tabell 4. Tabellen redovisar vanligt förekommande fågelarter noterade i planområdet vid inventeringen 2021, bedömning av häckstatus i planområdet (Svensson 1999, bilaga 3), samt uppskattning av antalet par.

Svenskt namn	Bedömt antal par i planområdet	Påverkan på fortplantningsområde	Påverkan på lokal population	Påverkan efter skyddsåtgärder på prioriterade arter
Blåmes	3	Ja	Nej	Nej
Bofink	2–3	Ja	Nej	Nej
Gransångare	Troligen tillfällig	Nej	Nej	Nej
Koltrast	2	Ja	Nej	Nej
Ladusvala	Födosökande	Nej	Nej	Nej
Lövsångare	2	Ja	Nej	Nej
Nötskrika	1	Ja	Nej	Nej
Nötväcka	1	Ja	Nej	Nej
Pilfink	2	Ja	Nej	Nej
Ringduva	2	Ja	Nej	Nej
Rödhake	2	Ja	Nej	Nej
Skata	1	Nej	Nej	Nej
Större hackspett	1–2	Ja	Nej	Nej
Svarthätta	1	Ja	Nej	Nej
Sädesärla	1	Ja	Nej	Nej
Talgoxe	2	Ja	Nej	Nej
Taltrast	Troligen tillfällig	Nej	Nej	Nej
Trädkrypare	1	Ja	Nej	Nej

Förslag till vidare utredning

I flera fall finns ett behov att i mer detalj precisera de åtgärder som listas i denna rapport. Det kan röra exempelvis lokalisering av var ny lövskog ska anläggas eller skötselanvisningar för bryn. Det är viktigt att ekologisk kompetens finns med i de fördjupade utredningar som behövs.

I många domar har krav ställts på att exploatören ska följ upp om de vidtagna åtgärderna får önskad effekt på arternas förekomst. En sådan uppföljning föreslås följaktligen ske även i Klubbacken. En lägsta nivå är att de arter som särskilt noggrant utretts följs upp, men det är värdefullt att inventera även övriga arter. Förslagsvis bör sedan inventeringar återupprepas minst vart tredje år.

Referenser

Tryckta källor:

Bannerman 1954. The birds of the British Isles. London.

Ekologigruppen 2022. Ekologisk utredning Klubbacken. Naturvärdesinventering enligt SIS 199000:2014 samt fördjupad artinventering av naturvårdsarter, fladdermöss, fåglar och groddjur, skyddsvärda träd, samt värdeelement.

Ekologigruppen 2022. Artskyddsutredning fladdermöss vid Klubbacken. Påverkan och åtgärder för kontinuerlig ekologisk funktion för fladdermöss inom detaljplaneområde Klubbacken, Stockholms stad.

Fuller 1982. Fuller, R J. Bird habitat in Britain. Calton. Fulton.

Lunds universitet 2019. Green M., Haas F., Lindström Å. Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport för 2021.

Naturvårdsverket 2009. *Handbok 2009:2. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – fridlysning och dispenser*. Stockholm: Naturvårdsverket.

SFS 2007:845. Artskyddsförordning

SLU Artdatabanken. 2020. Rödlstade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala

Wirdheim, A. & Green, M. 2021. Sveriges fåglar 2021. – BirdLife Sverige – Sveriges Ornitologiska Förening, Halmstad.

Svensson. S. Et al., 1999. Svensk fågelatlas. Vår Fågelvärld, supplement nr 31.

Voous 1960. Atlas of European birds. London.

Digitala källor:

Artdatabanken 2021 Artfakta. Webverktyg för sökning om fakta om arter. <https://artfakta.se/artbestamning/> (Hämtad: 2021-11-26)

Analysportalen 2021. Svenska Life-Watch analysportal <https://www.analysisportal.se/> (Hämtad: 2021-11-24)

Artportalen 2021. Artportalen, rapportssystem för arter. <http://www.artportalen.se> (Hämtad: 2021-11-26)

Birds of the world 2022. <https://birdsoftheworld.org/bow/species/eupfly1/cur/introduction?login>

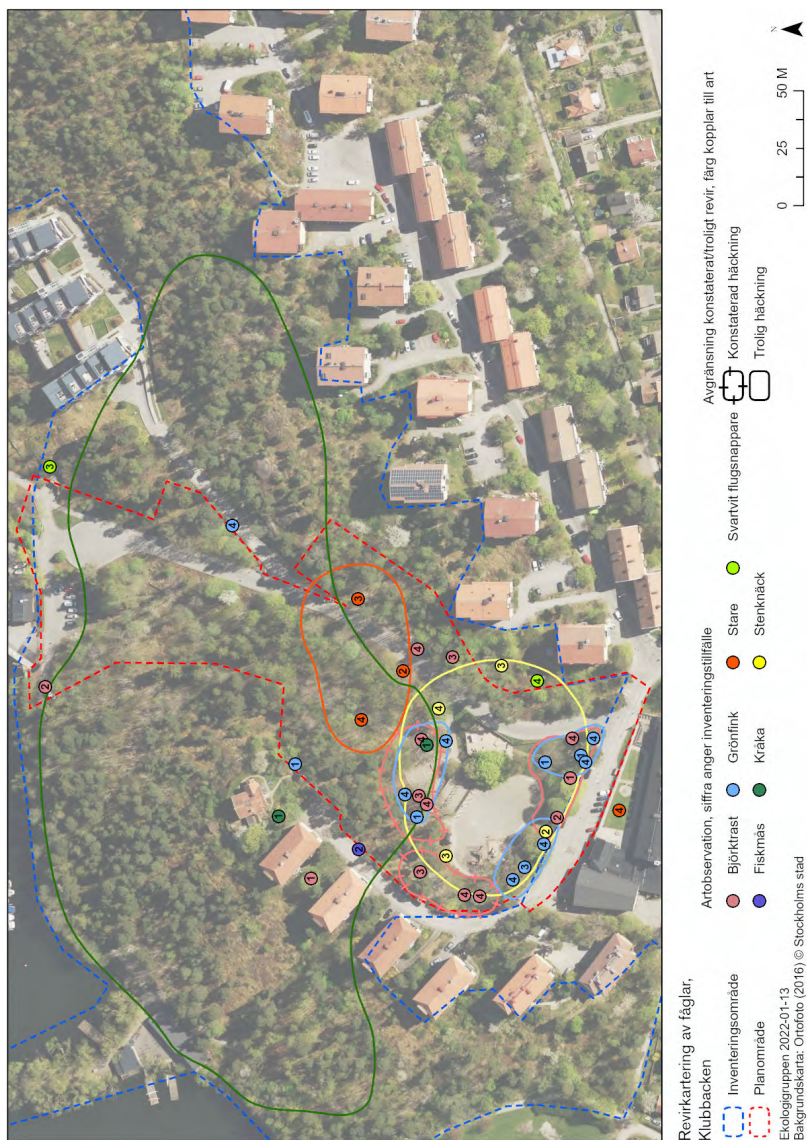
Bilaga 1. Naturvårdsarter som inte bedöms påverkas

Tabell 1. Tabellen arter som registrerats nära planområdet men som inte bedöms häcka eller ha någon viktig fortplantningsområde inom planområdet, och därmed inte bedöms påverkas av planförslaget. Motiv för bedömning av påverkan framgår också i tabellen.

Svenskt namn och ev. rödlistning	Häckningskriterium	Observationsplats / datum	Motiv för bedömning ej påverkan
Drillsnäppa NT	Möjlig häckning. Observation i häcktid.	I inventeringsområdet vid Mälarstranden, >50 m från planområdet 10/5	Våtmarksart som ej har fortplantningsområde i planområdet.
Duvhök, NT	Möjlig häckning, obs under häcktid	Objekt 2, vid bebyggelse Klubbensborgsvägen i planområdet Artportalen 17/6 2017. Två fynd vid mälarstranden 2 respektive 3 ex ca 50 m V planområdet (Hägerstenshamnen) 20/3 och 24/3 2011.	Arten som har mycket stora revir har inget bo i närheten. Den använder sannolikt ibland planområdet för födosök. Strandmiljön nedanför planområdet utgör troligen viktigare område med avseende på detta ändamål. Områdets värde för födosök förväntas försämrats så marginellt att påverkan på artens fortplantningsområde bedöms vara försumbar.
Fiskmåsa NT	Möjlig häckning. Observation i häcktid.	I inventeringsområdet vid Mälarstranden, ca 50 m från planområdet 10/5, 20/5	Våtmarksart som ej har fortplantningsområde i planområdet. Ekologigruppens bedömning är att det rör sig om födosökande fåglar som inte är sin boplatz i närområdet.
Fisktärna FD		I inventeringsområdet vid Mälarstranden, ca 50 m från planområdet 10/5, 20/5	Våtmarksart som ej har fortplantningsområde i planområdet.
Gråhäger LC	Obs i häcktid. Födosöker	I inventeringsområdet vid Mälarstranden, ca 50 m från planområdet 20/5	Våtmarksart som ej har fortplantningsområde i planområdet. Häckar sannolikt ej.
Gråsparv LC	Möjlig häckning, Par i lämplig biotop.	I södra delen av inventeringsområdet >100 m från planområdet 8/4.	Förekommer så långt från planområdet att påverkan ej kan förväntas.
Gråtrut VU	Förbiflygande (ej häckningskriterium)	I inventeringsområdet vid Mälarstranden, ca 50 m från planområdet 20/5	Våtmarksart som ej har fortplantningsområde i planområdet.
Gräsand LC	Obs i häcktid	I inventeringsområdet vid Mälarstranden, ca 50 m från planområdet 20/5	Våtmarksart som ej har fortplantningsområde i planområdet.
Gulspurv NT	Möjlig häckning. Obs under häcktid lämplig biotop	Hägerstenshamnen under häcktid Artportalen 21/6 2009 och 20/3 2011 ca 50 m från planområdet och >100 m från område som bebyggs, och Klubbensborgsvägen vintertid Artportalen 1/1 2017.	Observationerna under häcktid är över 10 år gamla och ligger ca 50 m från planområdet och ca 100 m från planerad bebyggelse. Gulspurv bedömdes inte häcka inom plan- eller inventeringsområdet under 2021. Naturen i planområdet närmast observationen bedöms inte vara särskilt lämplig för arten och avståndet till observationsplatsen nära stranden bedöms vara för stort för att påverkans ska vara sannolik.
Gök LC	Möjlig häckning. Observation under häckningstid och spel/sång	I inventeringsområdet vid lokalen Hägerstenshamnen som geografiskt går in i planområdets västra del. Artportalen: 26/6 2020, samt Klubbensborg ca 100 m från planområdet 24/5 2020.	Arten har stora revir och kan vistas i planområdet vissa år under häckningstid. Ekologigruppen bedömer att då arten inte uppträder annat än vissa år och att planområdet endast dessa år utgör en begränsad del av reviret och att detta inte är viktigt som fortplantningsområde, bedöms påverkan bli så ringa att arten ej behöver utredas.
Gärdsmyg	Möjlig häckning. Observation under häckningstid	I inventeringsområdet nära mälarstranden (utanför planområdet)	Endast dokumenterad förekomst utanför planområdet.
Göktyta LC tidigare rödlistad art	Möjlig häckning. Spel/sång	I inventeringsområdet vid lokalen Hägerstenshamnen som geografiskt går in i planområdets västra del. Artportalen: 26/4 2020	Observationen bedöms som tillfällig observation under artens flyttperiod, baserat på tidigt observationsdatum, inga andra observationer finns i Artportalen, samt att arten inte observerats under inventeringen 2021. Det finns miljöer inom i planområdets norra del, utmed stranden, som bedöms kunna vara lämpliga för arten. Då endast ett fynd av arten föreligger bedöms arten inte ha fortplantningsområde i planområdet och i och med detta inte påverkas av detaljplanen.
Gråkråka, NT	Trolig häckning. Permanent revir	Objekt 1, 2, 3, i inventeringsområdet 16/3, 8/4, 10/5, 20/5	Det finns ingen känd boplatz av arten i planområdet. Möjlighet till födosök förväntas inte minska i och med bebyggelse och störning av arten förväntas inte.
Hussvala VU	Möjlig häckning. Obs under häcktid 1 ex.	Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet, Artportalen 6/6 2010	Observationen bedöms som tillfällig observation av födosökande fågel. Då ingen observation eller indikation på häckning finns i planområdet bedöms arten inte påverkas.
Härsångare LC	Möjlig häckning. Inga aktivitetskriterier noterade men tolkas som Obs under häcktid lämplig biotop 1 ex.	Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet, Artportalen 7/6 2003 och 26/6 2009.	Då arten normalt sett rapporteras av fågelskådare då den är mindre allmän. Det är Ekologigruppens bedömning att arten tillfälligt kan förekomma med revirhävande sjungande fåglar i planområdet och dess närhet vissa år men att häckning sannolikt inte genomförs. Arten bedömdes inte häcka inom planområdet under inventeringen 2021 men de täta lövskogspartierna i objekt 5 kan tänkas utgöra lämpliga miljöer för arten. Då inga kända

Svenskt namn och ev. rödlistning	Häckningskriterium	Observationsplats / datum	Motiv för bedömning ej påverkan
			fortplantningsområden inte påverkas bedöms arten trots att lämplig miljö, finns inte påverkas.
Skrattmåsar NT	Möjlig häckning. Obs i häcktid	I inventeringsområdet vid Mälarstranden, ca 50 m från planområdet	Våtmarksart som ej har fortplantningsområde i planområdet.
Skogsduva LC	2–3 ex, sträckande	I inventeringsområdet vid Mälarstranden, ca 50 m från planområdet 20–24/3 2011	Endast fynd av sträckande fåglar i Artportalen och inga fynd under inventeringen 2021 gör att Ekologigruppen bedömer att arten inte häckar i planområdet.
Strandskata NT	1 ex	I inventeringsområdet vid Mälarstranden, ca 50 m från planområdet	Våtmarksart som ej har fortplantningsområde i planområdet.
Sparvhök LC	Möjlig häckning. Obs under häcktid lämplig biotop	1 ex observerad under häcktid i planområdet 16/3 objekt 5, samt Artportalen lokal Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet 20–24/3 2011 och 3/4 2018.	Arten som har stora revir har inget bo i närheten. Den använder sannolikt regelbundet planområdet för födosök. Områdets värde för födosök förväntas försämrats så marginellt att påverkan på artens fortplantningsområde bedöms vara försumbar.
Svart rödstjärt, NT	1 honf rastande häckningstid (ej häckningskriterium)	Vid mälarstranden i inventeringsområdet men utanför planområdet 27/7 2003.	Bedöms bara vara tillfälligt observerad nära planområdet.
Svartmes, LC	1 ex Möjlig häckning, spel/sång	Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet, Artportalen 20/3 2011.	Bedöms bara vara tillfälligt revirhävande för 10 år sedan nära planområdet. Observerades inte under inventeringen 2021.
Tornseglare, EN	1–50 ex, Obs i häcktid. Födosöker i luft- rummet.	Objekt 5, i planområdet 20/5 samt Artportalen Hägerstenshamnen ca 50 m från planområdet 26/6 2009, 2/7 2012.	Endast en observation av 1 ex finns över område som ska bebyggas och Ekologigruppens bedömning är att strandzonen utgör den viktigaste födosöksmiljön för arten under häcktid. Arten häckar främst i tak och har därför sannolikt ingen häckplats i området. Arten skulle potentiellt kunna häcka i någon av de ihåliga tallar som finns i området men detta bedöms inte som troligt.
Östersjötrut VU	2 ex födosökande i båthamnen.	I inventeringsområdet vid Mälarstranden, ca 50 m från planområdet 20/5	Våtmarksart som ej har fortplantningsområde i planområdet.

Bilaga 1. Karta över fynd av rödlistade arter och naturvårdsrelevanta arter under inventeringen 2021

Figur 1. Karta över revir för rödlistade arter och naturvårdsarter i planområdet.

Bilaga 3. Metodik för bedömning av häckning

I denna bilaga beskrivs metodik för bedömning av häckning för fåglar enligt:

Svensson 1999. Svensk fågelatlas. Suppl. Vår Fågelvärld.

0. Arten observerad under häckningstid med aktivitet som inte indikerar häckning (sträckande, födosökande, rastande)

Möjlig häckning:

1. Arten observerad under häckningstid
2. Arten observerad under häckningstid i möjlig häckningsbiotop
3. Sjungande hane (hannar) observerad, andra häcknings- eller revirläten hörda eller annat motsvarande beteende iakttaget under häckningstid

Trolig häckning:

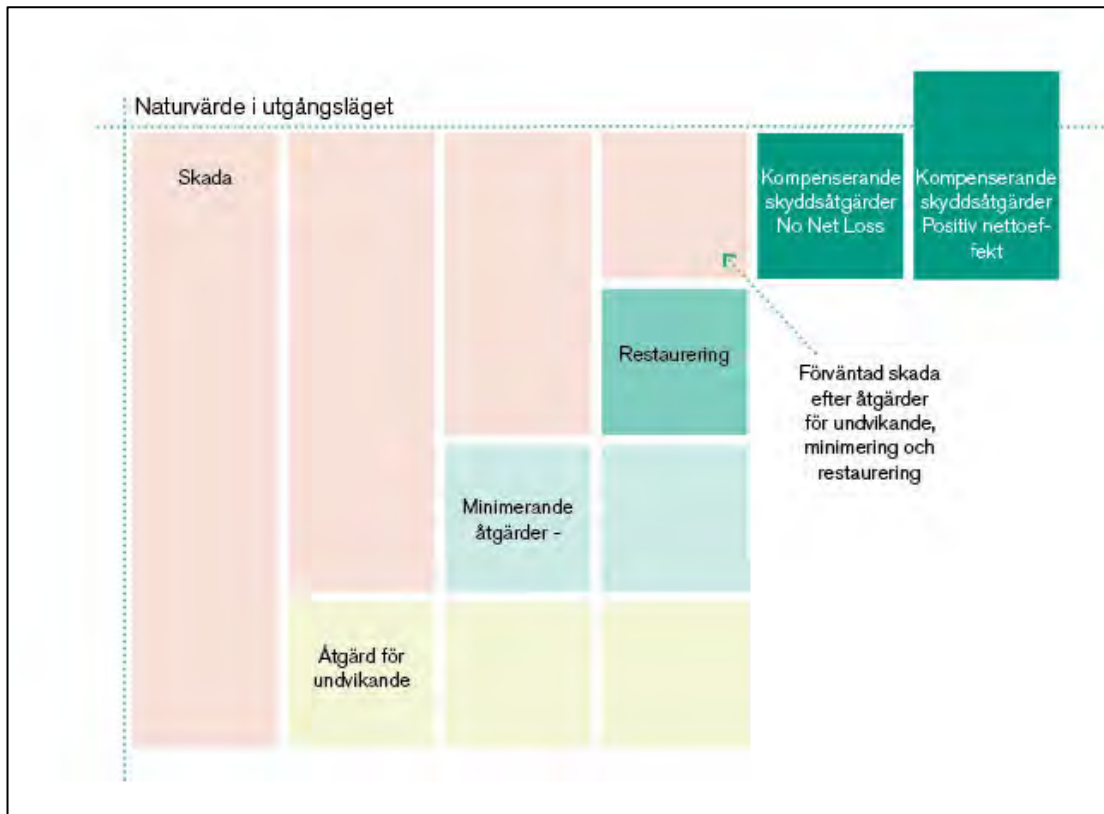
4. Ett par observerat i lämplig häckningsbiotop under häckningstid (gäller ej för änder och måsar då detta kriterie förs till Möjlig häckning)
5. Permanent revir sannolikt genom observation av revirbeteende (t.ex. sång) eller motsvarande på samma plats under minst två olika dagar
6. Parningsceremonier och spel, inklusive parning
7. Besök vid sannolik boplat
8. Ängsligt, eller oroligt beteende eller varningslåten från gamla fåglar tydande på ägg eller ungar i närheten
9. Ruvfläckar på gamla fåglar studerade i handen
10. Bobygande eller utgrävande (uthackande) av bohål

Säkerställd häckning:

11. Avledningsbeteende eller fågel som spelar skadad
12. Använt bo påträffat
13. Nyligen flygga ungar (bostannare) eller dunungar (borymmare)
14. Gammal fågel som lämnar eller flyger in i eller till bo eller bohål under omständigheter eller på sätt som tyder på att boet är bebott
15. Gammal fågel som bär exkrementssäck
16. Gammal fågel med föda åt ungar
17. Äggskal påträffade
18. Ruvande fågel
19. Avbruten häckning
20. Bo med hörda ungar (Kategori främst för hålhäckande arter)
21. Ägg eller ungar sedda i bo

Bilaga 4. Skadelindringshierarkin

De begrepp som används för olika typer av åtgärder i denna rapport härrör från skadelindringshierarkin och balanseringsprincipen där målet är att med hjälp av åtgärder av olika slag uppnå att ingen skada eller positiv nettoeffekt på de utpekade arterna uppstår på lång sikt (figur 1).

Figur 1. Begrepp som används inom skadelindringshierarkin och balanseringsprincipen.